

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Gaudentio Episcopo Mart. Arimini In Italia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

A

D

DE S. GAUDENTIO EPISCOPO MART.

ARIMINI IN ITALIA.

S. D.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Sancti apud Martyrologos memoria : cultus : Acta quantæ fidei : vitæ synopsis.

ANNO CCCLX.

B

Sancti Arimini et alibi culti

Ariminum, vulgo Rimini, oppidum est haud ignobile, Adriatico mari in eo Italiae tractu, qui hodie Romandiola dicitur, conterminum, ac toti orbi tam ab Arianorum conciliabulo, illic anno 359 habito, quam ab erecto Augusto Cæsari superbissimo triumphali arcu, aliisque antiquis monumentis, passim notius, quam ut proliziori egeat descriptione. Apud hanc urbem ab ipsismet Arianis martyrio affectus passim creditur S. Gaudentius, quem Ariminenses uti suum quondam præsulem, martyrem ac protectorem, vicinosque populos diutissime veneratos esse, quinimo nec in Belgio nostro cultu penitus caruisse, satis, quæ in decursu dicentur, comprobabunt. E variis autem, quos hic prætereo, Martyrologis Sanctum hunc memorantibus licet neminem Maurolyco abbate reperiam antiquiorem, nihilominus existat ejus memoria in Martyrologio Romano vulgari hisce verbis : Arimini Sancti Gaudentii Episcopi et Martyris. Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae more suo Actorum synopsis exhibet e Petro de Natalibus ; verum, cum ab iis, quæ edemus, vix differat, eandem præmittimus.

C

Acta, etsi anachronismo laborantia,

2 Difficultas vero non parva oritur quoad hujus Sancti Acta, quæ ab Hippolito Mariano de verbo ad verbum fideliter, uti ipsemet infra anno 1595 die 1 Januarii testatur, descripta ex antiquo codice membraneo, in archivo venerabilis societatis S. Hieronymi et Sanctissimæ Trinitatis de Arimino asserto Majoribus nostris transmissa sunt. Vidit hunc codicem Clementinus nobilis Ariminensis, qui et tradit partis I, lib. II, pag. 147, continere eum Vitas S. Gaudentii, S. Marini, B. Arduini, multorumque aliorum Sanctorum ; jam vero cum idem hic auctor lib. I, pag. 123 vitam S. Marini 600 circiter annis scriptam asserat, perspicuum fit, codicem hunc seculo XI verosimilius antiquiorem non esse, proindeque parvam ab antiquitate, utpote 600 amplius annis post mortem S. Gaudentii, quam anno 360 innectemus, conscriptum, sibi adjungere auctoritatem. Neque hoc solum, verum etiam quam levis veritatis indagator (ne dicam falsi fabricator) extiterit biographus hic, liquet e capite non uno ;

nam primo quidem S. Gaudentium Romam venisse scribit anno quarto imperatorum Diocletiani et Maximiani, atque a Damaso recenter in Pontificem electo inter clericos adscitum, sacris successive ordinibus, ipsoque dein episcopatu initiatum fuisse ; verum Damasi Pontificatum amplius 60 annis Diocletiani et Maximiani imperio posteriorem fuisse, nemo, puto, inficiabitur, qui ecclesiasticos Baronii annales aliosve alicujus notæ chronographos super hac re consuluerit.

3 Ceterum, ut leviora quædam taceam, refert in iisdem Sancti nostri Actis, judicem quemdam Ariminensem nomine Taurum, qui blasphemio ore Sacrosanciam sumpserat Eucharistiam, divinam mox sensisse, ultionem. Ad quod spectaculum (verba ejus sunt) interfuit venerandus Mercurialis, forte et alii celeberrimi devenere episcopi : Rophilus Paphiliensis, Leo monte Feretranus, Marinus, Gaudentius ac Geminianus. Eadem hæc omnino verba leguntur in Actis S. Mercurialis Foroliviensis episcopi, in Opus nostrum a Papebrochio ad diem 30 Aprilis illati, quæque dum Sancti nostri biographus ibidem reperit, non tantum universam hanc Tauri tragediam, cui S. Mercurialis certo adfuisse a biographo suo dicitur, uti veram amplexus est, ac verbatim fere descripsit ; verum etiam S. Gaudentium, quem cum aliis forte dumtaxat adfuisse idem scribit, Tauro præfecto ac Martiano proconsuli velut sacra mysteria communicantem introducit. Ast vero quæ fides huic rei gestæ adhibenda sit, satis insinuat ipsemet sæpeditus S. Mercurialis biographus ita scribens : Nos quoque studiose habentes de Sanctorum gestis indaginem, ad B. Mercurialis Confessoris et episcopi Leviensis pervenimus tumbam ; ibique ejus inquirentes actiones, nihil ab illius accolis loci valimus indagare, præter quasdam nimium teneras actionum illius depictas imagines ; sed ut retulerunt a multis temporum emensis lustris Acta præsulis prædicti ablata fuerunt ab eis ; ea verosimilius tempestate, qua barbari Italiam pervagantes loca sacra, ea præsertim, quæ extra civitatum mœnia erant, depopulabantur.

partinque e picturis haurita

E

F

4 I:

AUCTORE
S. D.A
et fabulosa
apparent,
nilominus
elenda :

4 In qua verba Papebrochius in Commentario prævio ad vitam S. Mercurialis ita ratiocinatur : Nunc porro videamus, quid picturæ illæ exhibere potuerint, quidque eis vel propria auctoris conjectura vel ex populari narratione addi debuerit, ut historia vitæ aliqua texeretur. Primo loco occurrit punitio cujusdam judicis, eodem blasphemo ore sacram Eucharistiam sumentis, quo Christum sub ea præsentem negaverat, coram S. Mercuriali aliisque peracta. Judicem Ariminensem, Christianæ religionis contemptorem fuisse, quem pictura referebat, ex vulgi opinione sumi debuit; qui ne anonymus esset, succurrit opportune Taurus ille, sub Constantio Ariano præfectus Ariminensis; qui patribus Arimini ad concilium collectis, priusquam disjungerentur, vim intulit; atque ut Ursacii et Valentis confessionem, subdole contextam, velut catholicam reciperent, calide induxit: quo nomine pessime audivit apud Catholicos omnes, adeoque visus idoneus est, cui prædicta blasphemia et mors condigna tribuerentur. Taceo alia, quæ ex picturis hæc coniecit biographus S. Mercurialis, monitum tantummodo lectorem volens, quam parum fidei anonymus noster S. Gaudentii biographus mereatur, qui conjectantem auctorem uti veridicum sequi non dubitavit. Monito nilominus monendoque ulterius in Annotationibus lectore, Acta hæc quantumvis rudi, mutilo, vitiosoque stylo exarata, cum antiquiora desint, cum aliis collata prelo subjiciemus.

corruptam
horum chro-
nologiam

5 Anonymum ætate sequitur Petrus de Natalibus, in eo itidem hallucinatus, quod Sanctum aufugisse scribat a conciliabulo Ariminensi, jam a Damaso Papa episcopum ordinatum; constat enim, uti e Baronio recte notat Ferrarius, Damasum Pontificem creatum esse anno tantummodo 367, vel, ut quidam volunt, exeunti præcedenti: cum itaque Ariminensi conciliabulo, quod anno 359 habitum fuerat, S. Gaudentius jam episcopus sese subtraxerit, non a Damaso, sed a quodam hujus antecessore necessario fuit ordinatus. Unde Baronius tom. III Annalium pag. 740 Acta hæc, (nostra videlicet) in quibus S. Gaudentius a Damaso Papa episcopus dicitur ordinatus, uti spuria rejicit, innuens sese vidisse meliora, sed neque hæc ei per omnia placuere, præsertim quod referant, Ariminensi concilio interfuisse S. Mercurialem, quem ipse jam ab anno 156 defunctum fuisse sustinet. Hinc nescio, quæ sint illa Acta, quæ nostris præfert Baronius, quandoquidem in suis ad Martyrologium Romanum Notis nullum alium, quam Petrum de Natalibus, citet S. Gaudentii biographum.

historiam-
que si corri-
pimus, Sanctus circa
annum 308
Romam ap-
pulsus,

6 Duo præterea habemus Vitæ Sancti hujus exemplaria, excusa, Italice ambo: unum Arimini anno 1659 per Joannem Franciscum Mainardum, monachum S. Bernardi; alterum Venetiis anno 1665 per Gaudentium Brunaccium, rhetorico more multum dilatata; quod vero ad historicam veritatem attinet, non videntur hi authores alia Acta quam Anonymi nostri, quem continuo citant, præ oculis habuisse, ceteris, quæ addiderunt, a traditione acceptis; neque multum ab invicem differunt, ast præ-

placet Mainardi chronologia, qua servata, correctis paucis, Sancti gesta tum ex anonymo tum ex aliis breviter percurremus. Epheso itaque Ioniæ celeberrima Inferioris Asiæ civitate oriundus S. Gaudentius parentes nactus est Christianos ambos, quibus in dirissima Diocletiani et Maximiani persecutione pro fide sublatis jam orbatus Romam adhuc catechumenus perrexit; ubi a Justino presbytero baptizatus, matronam quamdam nomine Eusiticam adhuc gentilem, apud quam anno integro cum dimidio hospitatus fuerat, jam fidei rudimentis imbutam ad Marcellum Papam recenter electum perduxit, ut ab eo baptismi gratiam peteret. Contigit hoc circa annum 308; nam hoc anno Marcellus electus est, non anno 304, quod putavit Baronius; vacavit enim pontificatus post S. Marcellini martyrium annis quatuor, ut apud Pagium in Critica Baronii et apud Henschenium nostrum in Commentario prævio ad Vitam S. Marcellini die 26 Aprilis videri potest.

7 Eusitica ergo post triduum a Pontifice præsentem Gaudentio baptizata, alteroque triduo, ut anonymus habet, exacto, idem pontifex Gaudentium, cujus Sancti vivendi propositum eadem occasione cognoverat, ad se accessit, tonsuramque minoribus initiavit ordinibus. Moritur dein Marcellus Pontifex succeditque circa annum 310 Eusebius, quem Mainardus tradit Gaudentium ad majores ordines, excepto Sacerdotio, promovisse, postquam jam per biennium Pontificatus sui eximia sancti Viri merita expertus fuerat; sed fallitur: non enim Eusebius per biennium aut amplius, quod putavit Baronius, sed quatuor vel quinque ad summum menses tantummodo sedit, neque huic successit Sylvester, uti vult Mainardus, sed Melchides, quæ omnia probata reperies apud Pagium et apud Daniëlem Papebrochium in propylæo Maii. Quare magis puto verosimile, S. Gaudentium dictos ordines non ab Eusebio suscepisse, sed a Melchiade Eusebii successore.

E
et sacris ad
diaconatum
usque initia-
tus

8 Mirum profecto, quantum cum hæc sacrorum ordinum gradibus simul adaverit vitæ austeritatem, nam præter quintam feriam et Dominicam diem, teste anonymo, nullum omnino cibum sumebat, virtutibus adeo clarus, ut jam inde clypeo isto præcinctus videretur, quo Arii ecclesiam jamjam invasuri telum in Ariminensi postea concilio strenuissime traditur propulsasse. Fama hæc virtutum, quibus Romæ fulgebat Gaudentius, magis magisque increbrescente, jam currebat annus pontificatus S. Sylvestri circiter decimus quartus, æræ vulgaris 327, redditaque erat ecclesiæ pax, cum mox memoratus Pontifex Gaudentium ad se evocatum carum adeo ac familiarem habuit, ut eum, quoad vixit, se cum detinuerit. Quinto vero, qui apud Sylvestrum (apud Damasum perperam scribunt anonymus et Petrus de Natalibus) morabatur, anno sacerdos est ordinatus, ac immortuo demum anno 335 Sylvestro pontifice, liquit pontificias ædes, latuitque haud adeo notus usque ad annum fere decimum pontificatus Julii, qui fuit Christi 346, cum denuo placuit divini providentiæ Sanctum suum illustrare.

sacerdos de-
num effe-
ctus est,
F

AUCTORE
S. D.
cumque cu-
rasset dæmo-
niacum

9 *Accidit enim id temporis, ut defuncto Ariminensi præsulè, legati ab ea urbe Romam cum litteris adventarent, novum a Pontifice postulantes antistitem, qui Ariminensi populo, hæretico proconsuli magna ex parte auscultanti, ocyus subveniret. Litterarum exemplar mutilum licet, vitiosumque ut alia, apud anonymum sic lego :*

Domino perpetuæ sanctitatis largitate
imbuto
Pentapolis cives
Obsequia in Christo, quem
Colimus perenne.

Clarescat pudicitia vestra, quoniam noster præsul de hoc obit sæculo ; consul vero Marcianus ad hæresim tantum est devolutus, quod pæne maxima pars populi ad ejus normam flectit cervicem ; præstolamus clementiam pietatis vestrae, ut nobis pastorem mittere dignemini, ne oves tuæ pereant, sed te faciente, Jesu Christo D. N. miserante, liberentur, et erroris destructionem sequantur. In omnibus bene valet. Dum hæc ad Pontificem litteræ deferuntur, opportune accidit, ut miles quidam Tarsentius nomine diu vexata a dæmonio inclamare non desineret S. Gaudentium, ita vociferans : *Serve Dei Gaudenti, adjuva me ; contestante simul dæmone, se non nisi solius Gaudentii imperio hominem relicturum. Audiens talia Julius pontifex Gaudentium exemplo accersi jubet, inquit fidem ejus, aperitque dæmoniaci militis desiderium. Tum Vir Dei, Missa de more celebrata, partem sacrificii, quam reservarat, hostiam scilicet salutarem eidem militi porrexit, adstantibusque iisdem, prout Mainardus ait, Ariminensibus legatis, sanum reddidit ; quo miraculo plurimi gentilium, Judæorum, et hæreticorum permoti veram fidem amplexi sunt.*

in præsulè
datus est A-
riminensi-
bus.

10 *Julius autem Pontifex, perspecta jam viri Sanctimonia, haud diu sibi consultandum ratus, quem Ariminensibus pastorem daret, Gaudentium mox episcopum consecrat, et cum jure legati Apostolicæ sedis Ariminum dirigit, Romanis tanti viri discesum haud parum lugentibus. Profectus ergo Roma cum legatis Antistes ad locum quemdam pervenit, qui Martana seu Martiana dicebatur, uti paucos, quos reperit, Christianos summa charitate invisit, atque inter plurimos, quos verbis signisque ad fidem jam perduxerat, infirmum quemdam genere haud obscurum, a multis annis lecto affixum, et a medicis derelictum sanitati ita restituit, ut e lecto statim exiliens, explosis idolis, veram fidem cum suis numero viginti tribus amplexus, et sacro baptismate regeneratus sit. Missa dein celebrata, paucisque, qui aderant, Christianis sacra communione refectis, vir Sanctus cunctis pacem ac benedictionem precatus, iter suum post decem dierum moram prosequitur, cumque in ria sociis vinum aliquando deficeret, fecit aquam vini saporem mirabiliter induere, per omnia itineris sui loca verbum Dei prædicare, frementibus incassum gentilibus, et languores curare indefesse perseverans.*

11 *Adventare Gaudentium episcopum jam prænuntiarat Ariminensibus rumor, cum ecce appropinquantem civitati obviam populi multitudo excipit, pastoremque suum læta deducit ad urbis portam, quam dum ingreditur, obviam habet non parvam infirmorum turmam ; qui omnes, testante anonymo, recepta sanitate, una cum universo populo divinam collaudabant bonitatem, quod tantum sibi antistitem largita esset. Atque hac eadem die, dum offert sacrosanctum Missæ sacrificium, statua Martis, quæ in medio fere civitatis erat, aliaque, quæ supererant, idola derepente corruerunt ; quo miraculo, et assidua Gaudentii prædicatione pagani complures ad lucem Evangelicæ veritatis adducti fuerunt. Contigit etiam post quatuor annos, ut neptis Eusitica, apud quam Romæ Vir Dei hospitatus fuerat, a maligno spiritu vexata, Ariminum adveniens sancti Præsulis opem enixe imploraret : (neque enim ulli nisi soli Gaudentio sese demon cesserum candide professus fuerat) cum misertus puellæ Præsul signavit os ejus signo crucis, cujus virtute confestim liberata Romam læta repetiit.*

D
apud quos
plurima pa-
trat miracu-
la ;

12 *Etsi vero vigilantissimus pastor gregem suum optime custodiret, impedire tamen haud potuit, quominus Undecimo, uti anonymus loquitur, ordinationis suæ anno universa Ariminensis ecclesia turbata fuerit ob hæreticorum et Martiani proconsulis dogma. Hæresim hanc Arianam fuisse, quæ sub alis Constantii imperatoris ecclesiam dirissime exagitavit, cum Ughello, Brunaccio, Mainardo, Petro de Natalibus, aliisque passim existimamus ; cui cum Gaudentius una, si Mainardo credimus, cum Mario ac Leone, quorum hunc presbyterum, illum diaconum recenter creaverat, pro viribus aliquamdiu restitisset, imperator concilium Arimini indixit, specie quidem, ut universali ecclesie bono consulere, revera autem, ut patres ad subscribendum Sirmiensi Arianorum professioni vel subdole vel violenter tandem induceret. Verum quadringenti et amplius catholici omnes, exceptis Arianis paucis, qui convenerant, episcopi, dolum illico sentientes damnarunt Sirmiensem professionem, ac fidei Nicænæ unanimes subscribere. Cumque audiret a legatis concilii decreta imperator, jam ab Arianis præventus vim patribus inferre meditabatur ; quare eosdem legatos Adrianopoli, et patres Arimini, imminente licet hyemis asperitate, tamdiu detinuit, donec ab expeditione, quam in barbaros parabat, rediret foret.*

E
donec, ab in-
dicto Arimi-
nensi concilio,

13 *Interea, inquit tom. II pag. 861 Labbeus, Ariani episcopi, qui Nicænæ Thraciæ jussu imperatoris (callide enim Arianorum suasu concilium dividerat) novam fidei formulam ex ejusdem Constantii sententia sub Nicæno nomine vulgatam ediderunt, et ad perfidiam hanc subscriptione sua approbandam, non tantum legatos Hadrianopoli, et episcopos reliquos Arimini detentos, præter Liberium pontificem et Servatium Tugrensem, aliosque 18 (inter quos S. Gaudentius) episcopos fortiter resistentes, omnes pæne totius orbis antistites metu exilii et tormentorum per vim induxerunt. Præfectus erat eo tempore Ariminensi civitati iudex severissimus (sic cum anony-*

F
in concilia-
bulum mex-
ituro,

mus

A mus vocat) nomine Taurus, cui hæc per litteras mandasse Constantium, testis est Sulpitius Severus, editionis Lipsiensis, anni 1709 lib. II cap. 42, nempe: Ut synodum non ante laxaret, quam consentire se omnes subscriptionibus profiterentur. Ac si qui pertinacius obsisterent, dummodo in numerus intra quindecim esset, in exilium pellerentur. Verum Gaudentius ceterique Catholici antistites hunc numerum excedebant, cernentesque, alios omnes timore percussos imperatoris violentiæ cedere, a concilio, mox in conciliabulum transituro, sponte sua se subduere, vicum quemdam eligentes, ubi conciliabuli eventum eminens spectabant, populamque copiose illuc confluentem in fide catholica solidabant.

facto recessu,

14 Vicus autem prædictus Catholica deinceps fuit appellatus, meruitque hujus rei monumentum obtinere ab eminentissimo cardinali Spada, quod apud Mainardum pag. 108 sic legitur: Anno 1637 ad vicum, qui in Ariminensi ditione « Catholica » dicitur, ubi olim S. Gaudentius cum aliis paucis orthodoxis præsulibus seorsim ab Arianis ad synodum Ariminensem convocatis convenit, deditque occasionem, ut pagus deinceps « Catholica » appellaretur, Bernardinus cardinalis Spada ad tantæ rei servandam memoriam, nec non ad testandum amorem suum erga provinciam, ac præcipue Ariminum (ut e valle Lamonis Thomas Spada diu adhærens Malatestis permansit, quoadusque ipse exierit Almæ Urbis senator, quo obiit anno 1458) titulum marmoreum erexit cum hac inscriptione:

« ANNO REPARATE SALUTIS CCCLIX.

« LIBERIO PONT. MAX. CONSTANTIO IMP. CUM
« HERETICORUM FRAUDIBUS INGEMISCENS ORBIS
« TERRARUM SE ARIANUM ESSE MIRATUS EST. EX
« QUADRINGENTIS EPISCOPIS AD SYNODUM ARI-
« MINENSEM CONVOCATIS, PERPAUCI ORTHODOXI
« IN HUNC LOCUM VENTITANTES, UT SEORSIM AB
« ARIANIS SACRA FACERENT, ET CATHOLICA COM-
« MUNIONE, CATHOLICIS IMPERTIRENT, OCCASIO-
« NEM PRÆBUERUNT, UT VICUS IPSE CATHOLICA
« NUNCUPARETUR, CUJUS NOMINIS RATIONEM, AC
« TOTIUS REI GESTÆ MEMORIAM CÆSAR CARDI-
« NALIS BARONIUS ANNALIBUS ECCLESIASTICIS
« INSERUIT.

« BERNARDINUS CARDINALIS SPADA

« AD PEREGRINANTIUM PIETATEM ERUDIENDAM,
« AMOREMQUE SUUM ERGA PATRIAM PROVINCIAM
« TESTANDUM, HOC POSITO MARMORE INDICAVIT.

« ANNO DOMINI 1637 »

redux extra civitatem trucidatus est.

15 Hunc præsulum secessum ægerrime ferentes præfectus Taurus et consul Martianus dirissima quæque catholicis machinabantur; sed nihil his terribili invicti pugiles Christi, finito jam conciliabulo, ad sedes suas plerique rediere. Gaudentius quidem cum aliis nonnullis Ariminum reversus, coacto mox clero, acta conciliabuli rescindit, et Martianum præ-

sbyterum consulis propinquum excommunicat, eo quod Arianæ factioni obstinate adhæreret; unde acrius in se concitans odium consulis, ab hujus militibus fustibus ac lapidibus impetitus extra portam civitatis martyrii lauream adeptus est anno Domini 360, Liberii pontificis 9, Constantii imperatoris 24. Atque hæc sunt Sancti Acta, quæ ex anonymo aliisque, quos citavimus excerpta chronotaxi verosimiliori perstrinximus, nolentes majorem his, quam nudis traditionibus (nam authenticis monumentis omnino carent) fidem adhiberi; imo adeo incerta, quæ de hoc Sancto circumferuntur, existimat loco supra citato Tillemontius, ut contentum quemque esse velit sciendo, ecclesiam Ariminensem S. Gaudentium colore uti suum quondam episcopum, singularem patronum, et sub Constantio imperatore ab Arianis occisum. Pro ceteris itaque Tauri et Martiani punitionem spectantibus, quæ superius attigimus, quæque pro verbis adoptarunt Brunaccius et Mainardus ad Acta hisque subjecta Annotata lectorem remittimus: quam vero vellem, ut vel medio tantum digito monstrasset Baronius Acta illa nostris anonymi antiquiora meliorave, quæ quomodo Clementinum, Brunaccium, Mainardum, aliosque, quos consului omnes latuerint, satis mirando non sum.

AUCTORE S. D.

§ II. Miraculosa corporis inventio: translationes factæ primum Arimini: hinc Senogalliam: postremo Montisbodium: altera reliquiarum inventio.

Sacrum Martyris corpus ab iisdem Martiani militibus in altum puteum projectum 70 annis, si anonymo credimus, ignotum jacuit, donec a quadam muliere, quæ cæca fuerat a natiuitate, mirabiliter fuit ostensum. Rei gestæ seriem, fabulis ab anonymo conspersam, puriorem, uti apparet, exhibet Libellus jussu Joachimi abbatis S. Gaudentii Arimini per Celestinum ejusdem monasterii monachum conscriptus anno 1442, ac Majoribus nostris a P. Francisco Via, rectore collegii societatis ejusdem urbis, transmissus, nunc vero apud Ughellum tom. II Italiae sacræ a pag. 412 typis mandatus. Complectitur hic libellus stationes seu loca indulgentiarum, quæ in ecclesia S. Gaudentii Arimini visuntur, omnino novem, quarum octavam, quod e re nostra sit, huc transcribo, ut sequitur: Octava statio seu locus indulgentiarum S. Gaudentii est in eadem ecclesia subtus in alio corpore inferiori ejusdem ecclesiæ, quod dicitur confessio in capella sanctorum Martyrum Valentini et Victoris, quæ fuerunt ibidem mirabiliter reperta, cum corpore S. Gaudentii, ut recitatur in Historia passionis suæ, in quodam puteo, qui est a manu sinistra prædicti altaris, ubi est lapis in terra marmoreus, per revelationem factam cuidam honestæ et religiosæ feminae, nomine Abortinæ, quæ erat cæca a natiuitate,

Sacræ Martyris exuvie a cæca muliere

F

AUCTORE
S. D.

tivitate, et morabatur Ravennæ; hoc modo fertur: Quod cum jam dicta femina cæca esset Ravennæ, et quotidie cum magna devotione, et fide pro visu, seu oculorum lumine habendo Deum exoraret, et cum in hac prece per multum tempus institisset, et perseverasset, fuit tandem sibi dictum per angelum, quomodo Deus exaudierat preces ejus, et ad hoc, ut visum recipere mereretur, quod deberet venire in civitatem Arimini, et ire ad ecclesiam S. Gaudentii, et dicere B. Abbati ipsius monasterii, quo modo in prædicto loco confessionis in capella jam dicta erat quidam puteus coopertus lapide marmoreo, in quo jacebant corpora sanctorum Martyrum Gaudentii, Valentini et Victoris, et quod inde extraherentur, et honore condigno venerentur, adens quod cum eadem Sanctissima corpora reperirentur, et ab dicto puteo extraherentur, et ab ipsa devote adorarentur, et deoscularentur, quod incontinenti visum recipere mereretur.

B
loci monachis

17 His præmissis prædictæ Sanctæ feminae per angelum, ut præfertur, dictis, subjunxit femina eidem angelo, dicens: Tu scis Domine, quia non video; neque per me ipsam ad aliquem locum, nisi deducar, pergere valeo. Tunc angelus accepit eam, et subito, quasi in ictu oculi posuit ipsam in Arimino intra dictam ecclesiam S. Gaudentii, in illo loco, ubi prædicta Sanctorum corpora erant, et dixit ei angelus: Ecce, filia dilecta, quia tu es nunc in ecclesia S. Gaudentii de Arimino, et in capella, et loco, ubi preciosa corpora sanctorum Martyrum Gaudentii, et Valentini, et Victoris sunt, et ubi tibi dixeram, cum esses Ravennæ, quod deberes venire; nunc autem perge ad B. Abbatem hujus monasterii, et enarra sibi per ordinem omnia, quæ tibi evenerunt, prout facta sunt usque nunc. Tunc illa Sancta femina proci dens in terram tota perfusa lacrymis præ nimio cordis gaudio, et agens gratias Deo, et illi Sanctissimo angelo, atque se sibi humillime recommendans, angelus ille Sanctissimus, nunciusque divinus volavit in cælum; illa vero surgens ab oratione perrexit ad B. Abbatem, et ostenso sibi puteo, ubi illa Sanctissima corpora jacebant. Tunc iisdem B. Abbas adhibens plenam fidem verbis illius Sanctæ feminae apposuit totam diligentiam suam super hac re a Deo sibi commissa, et specialiter injuncta, et convocatis multis servis Dei; tam religiosis, quam clericis, atque sæcularibus honestis, et congregatis omnibus in dicta ecclesia S. Gaudentii cum abbate et monachis suis, idem B. Abbas intimavit omnibus omnia, quæ illa Sancta femina sibi dixerat, et quomodo ex parte Dei specialiter injunxerat, quod deberet extrahere illa Sanctissima corpora sanctorum Martyrum Gaudentii, Valentini et Victoris, quæ erant ibi in quodam puteo indecenter sepulta, ut inde extracta in loco condecienti reposita condigno venerentur honore, et quod illa erat causa, quare eos ibidem convocaverat, atque congregaverat, ideo quod omnes ibi astantes vellet cum eo pariter ad locum, ubi illa Sanctissima corpora

C

jacebant, accedere, et ipsa inquirere, indeque extrahere.

18 Tunc B. Abbas indutus pontificaliter cum suis consociis, et ministris, et omnes alii ordinati processionaliter cruce prævia, ut est moris, perrexerat valde solemniter, et devote ad locum, ubi erant illa Sanctissima corpora, existente ibidem præsentem illa Sancta femina cæca, quæ venerat revelare ipsa, ostendente locum S. Puteum, et præcipiente, omnes, qui aderant, aperirent. Quem cum aperuissent, et illa Sanctissima corpora reperissent, eaque mirabiliter, et ultra humanum modum fragrantia extraxissent, et illa Sancta femina a nativitate cæca, cum magna devotione, et fide cum facie sua ea humillime tetigisset, et incontinenti subito oculos, et visum, quem numquam habuerat, perfecte, et mirabiliter recepisset, omnes, qui aderant, præ nimio stupore, et admiratione ex tanto, tamque magnifico Miraculo, coram ipsis facto, quasi extra se facti et super facies suas in terra prostrati adoraverunt Deum, ipsum laudantes, et glorificantes in sanctis Martyribus suis Gaudentio, Valentino, et Victore; quorum sacratissima corpora reperire et habere meruerunt in ipsorum et totius civitatis præsidium.

19 Tunc prædictus venerabilis pater abbas primo et postea successive omnes alii, qui aderant præsentem, cum magna reverentia et devotione perfusi lacrymis ex immenso cordis gaudio accesserunt ad venerandum, et deosculandum illa Sanctissima corpora, et mirum in modum factum est, ut omnes illi, qui ea tetigerunt, fuerint perfecte curati, et liberati ab omnibus infirmitatibus, doloribus, et languoribus suis. Deinde duxerunt ea in sacristiam ejusdem ecclesiæ, cum ingenti gaudio, magnoque honore cantantes: "Te Deum laudamus;" et ibi fuerunt in quadam capsula honorifice recondita, et a cuncto populo digno honore venerata, ubi similiter fuerunt multa Miracula facta, et ibi steterunt illa sacratissima corpora per aliquod breve tempus, donec fuit factum sepulchrum lapideum, in quo ponerentur . . . S. Gaudentius repositus fuit retro altaris majoris in pulcherrimo sepulchro solemniter et mirifico honore . . . Juxta hanc itaque narrationem, cui potiore quam anonymo fidem tribuimus, S. Gaudentii corpus, una cum corporibus SS. Valentini et Victoris martyrum in eodem inventa sunt puteo, idque in Capella Confessionis, quæ ecclesiæ, S. Gaudentio jam dicatæ, pars erat, dicta etiam Lacus Martyrum, quod plurimi illic Christiani, qui Diis sacrificare detrectabant, ob ultimam fidei confessionem martyrium passi et contumulati sint. Unde suspicor Martyris nostri corpus non statim, quod vult anonymus, usque ad septuagesimum post annum latere capisse, sed brevi post e puteo levatum in dictam capellam cum corporibus SS. Valentini et Victoris (de quibus in Opere nostro ad diem 13 Novembris agetur) a Joanne hujus Sancti alumno et successore, uti insinuat Mainardus, translatum, et sub marmoreo lapide reconditum fuisse.

non quidem 70 post mortem amittit,

D

mirabiliter ostensa

E

F

A
sed diu post,
uti apparet,

20 Tradunt Ughellus, Mainardus alique eundem Joannem convertisse Capellam Confessionis in templum satis amplum et in honorem S. Gaudentii dedicasse, unde et factum aiunt, ut templum hoc, oblitterato nomine Confessionis Martyrii, S. Gaudentii deinceps appellatum fuerit. Defuncto autem Joanne episcopo, bellisque destructo priori hocce templo, Galla Placidia augusta imperatoris Valentiniani mater, quæ tum Ravennæ morabatur, Sancto quoque ob Miraculorum famam mire erat devota, novum, inquit Brunaccius, a fundamentis erexit, splendidissimisque instruxit ornamentis. Quin etiam scribit Ughellus, statim memoratam augustam egregie quoque operam suam contulisse basilicæ, quam eastruxit Joannes, priori videlicet, verum de secunda, quam ipsamet ære suo complevit, intelligi debere cum Brunaccio opinamur. Contigit procul dubio hujus basilicæ reedificatione, et Joannis episcopi morte, ut ignorari cæperit locus, ubi prædicta Sanctorum corpora requiescebant, donec tandem, per cæcam, quam diximus, mulierem mirabiliter ostensa sunt loci monachis, qui, jam pridem constructo illic, ut ecclesiæ inservirent, satis amplo monasterio, (est ibi, uti quidam anonymus ait, insignis illa hodie S. Bartholomæi abbatia extra urbis Ariminensis mœnia posita, et anno 1645 monachis reformatis S. Bernardi Cisterciensis concessa) S. Benedicti Cassinatis regulam postea professi sunt.

decentius recondite, inde Senogalliam,

21 Cæperunt verosimilius Ariminenses jam inde post mirabilem Sancti inventionem eundem uti singularem apud Deum protectorem et patronem suum venerari; neque diu post fortasse nummos in ejus honorem excudi fecerunt, quorum unum argenteum a se visum exhibet Ughellus tomo citato pag. 418, similemque fere Mainardus pag. 184, ubi videri possunt. Quieverunt autem S. Gaudentii caruæ post altare majus sepeditæ ecclesiæ usque ad annum circiter 590, quo tempore Senogalliam, dimidio fere capitibus excepto, miraculose (per militem quemdam asserit Brunaccius) delata, a Stigismundo tunc Senogallix præsule honorificentissime excepta sunt, conditæque in arca marmorea, quæ exeunte seculo XVII in ecclesia S. Sebastiani extra Senogallix urbis mœnia asservata adhuc cernebatur, et forte usque hodie cernitur cum sequenti in anteriori monumenti facie ac semifracto lapide ad sinistram inscriptione:

SIGISMUNDUS SENOGALLIENSIS EPISCOPUS HUIUS
SANCTI GAUDENTII CORPUS IN HOC TUMULO
SOLEMNITER COLLOCAVIT.

Vix Sancti reliquiis gaudebat Senogallia, cum Miraculis adeo inclaruerunt, ut piissima, quæ tunc Veronæ agebat, Longobardorum regina Theodelinda Bavara, studio devotionis accensa, simul, ut pestis, quæ dirissima grassabatur, flagellum Sancti intermissione averteret, sancta ejus ossa venerabunda invenit, nec diu post nobilem basilicam sumptibus suis excitari ac pretiose exornari voluit in ea Senogallix villa, quæ S. Gaudentii Curtes dicitur, stadiis vix 12 a civitate dissita.

22 Absolutam basilicam Sigismundus episcopus sacris Gaudentii ossibus condecoravit, dicavitque in ejus honorem, postea in abbatialem, commigrantibus illo Benedictinis, conversam. Direpta vero et solo æquata anno 1264, Senogallix urbe ab exercitu Manfredi Siciliæ regis et a factiosis Ghibellinorum turmis, una quoque templum hoc dejectum et monasterium dirutum est; unde sacra Gaudentii pignora sub ruderibus derelicta manserunt usque ad annum 1520; quo tempore Capitaneus quidam Montisbodii e nobilissima Bergaminorum prosapia oriundus, pio accensus zelo, arcam, capta occasione, quæsitivam aperuit, eductaque sacra ossa, quæ 930 annos inibi quieverant, ad ecclesiam S. Francisci Minorum Conventualium suæ Montisbodii patriæ detulit; ubi a mox dicti Conventus Patribus reverenter suscepta muro turris decenter inclusa fuere, appositis etiam, ut statim videbimus, authenticis scripturis. Magnificum dein ab iisdem Bergaminis ante præfatum murum erectum est altare S. Gaudentio sacrum, ut probatur ex sequenti, quæ superius in eo legitur, inscriptione: Divi Gaudentii corpori a majoribus suis huc allato, Jacobus, Lactantius, Robertus, Salustius, et Anibal de Pergaminis hoc altare dedicaverunt; ad pedem vero altaris in muro ita scriptum erat: Divi Gaudentii Episcopi et Martyris, qui sub Martiano consule Pridie Idus Octobris apud civitatem Ariminensem Martyrio consecratus est, corpus in hoc tumulo Domino requiescit.

AUCTORE
S. D.
tandem
Montisbodii delata sunt,

23 Porro quieverant jam 70 annis sacra ossa in dicto muro, multumque offuscata erat sancti Martyris memoria, cum denuo visum est divinæ providentiæ eandem illustrare; nam anno 1591 illustrissimus Petrus Rodolphus de Tussignano Senogallorum præsul et comes universalem diocesis suæ visitationem instituens, dum apud Conventuales Minores Montisbodii suos antehac confratres divertit, eodem die, quæ erat 16 Octobris, S. Gaudentii ossa, quorum notitia haud adeo certa erat, perquiri jussit; quare aperto post altare muro turris, adstantibus cum episcopo R. P. Joanne Angelo Acurio Conventus Guardiano, cum universis Fratribus, et Bartholomeo Alberico episcopi Notario, inventa est capsula ex nuceo ligno confecta satis ampla chordisque illigata, quam episcopus mox cum luminaribus accensis reverenter e muro educi mandavit, et ad sacristiam, deportari. Hic dum recluditur, veras S. Gaudentii Reliquias inibi asservari, sequentes, quæ adjectæ erant, testabantur scripturæ quarum prior sic erat: In Dei nomine amen. Anno Domini MDXX, de mense Martii in ultimo prædicti mensis fuit extractum corpus Sancti Gaudentii Martyris existentis, in quadam capsetta lignea, pice ligata cum chordis, et clausa cum clavis coram testibus, videlicet D. Joanne Baptista Ventura, Ser Augustino, et Barnabeo Pijssimo, et Fratre Antonio de Fortia, et Fratre Floriano, et Fratre Luca, et Fratre Joanne.

earumque
ibi denuo
inventarum,
et ex appositis

24 Altera: In Dei nomine amen. Anno Domini MDXXI, die secunda Martii cum licentia D. Thomæ Mercurii Vicarii Reverendiss. Domini Episcopi Seno-

E

F

AUCTORE
S. D.

Senogallien. una cum voluntate DD. Priorum, videlicet magistri Thomæ Betti, et Francisci Ser Dominici nec non R. P. F. Antonii de Fortia Guardiani præteriti, una cum voluntate Ven. P. F. Petri Simonis Guardiani futuri, F. Floriani, F. Baptistæ Baccalarii, Fratris Lucæ, et aliorum de dicta terra præsentibus Ser Bernardino Bartholomæi, Ser Persimone Nicolæ, Ser Augustino Francisci, Jacobo Verzilli, Bernabeo Pijssimo, Antonio Mei, Ant. Baptistæ, Marco Guidi prædictum corpus fuit extractum de prædicta capsetta pici, et positum in Capella ejusdem Sancti anno, mense, et die ut sup. F. Antonio Muratore del Convento. Ego Jo. Baptista Hieronymi Marci Guidi de consensu omnium scripsi manu propria. Hæcque ita contigisse liquet ex attestatione prædicti episcopalis curiæ Notarii, quæ hujusmodi est :

Bartholomæus Albericus

Notarius curiæ episc. Senogall.

B

In Dei nomine amen, anno a Nativitate D. N. Jesu Christi millesimo quingentesimo nonagesimo tertio indictione sexta die decima sexta mensis Octobris tempore pontificatus sanctissimi in Christo Patris, et D. N. D. Clementis divina providentia PP. VIII Pont. sui anno secundo.

recognita-
rum

25 Fidem facio, et verbo veritatis attestor ego Bartholomæus de Albericis curiæ episcopalis Notarius et Scriba, qualiter admodum Illust. et Reverendiss. D. F. Petrus Rodulphius Dei et Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Senogalliensis et Comes, in visitatione de anno millesimo quingentesimo nonagesimo primo de mense Octobris, dum esset in terra Montis Bodii diocesis. Senogall. apud Fratres S. Francisci Ord. Min. Convent. præcepit perquiri Ossa S. Gaudentii Episcopi et Martyris in muro ecclesiæ S. Francisci penes altare S. Gaudentii condita, atque ita (Deo juvante) comperta sunt in quadam capsula lignea cum scripturis intus fidem facientibus de veritate sanctorum Reliquiarum a me, et ab aliis, qui mecum erant visarum, et ita fidem facio et attestor, ac in fidem has præsentibus manu mea scripti, et publicavi rogatus, et requisitus.

Signum mei Notarii.

Hoc modo recognitæ Sancti exuvix eidem capsæ de novo fuere inclusæ, eodemque, quo venerant, modo, præsentibus jam etiam, qui a Tussignano vocati ad venerant, terræ primoribus, ad eundem locum reportatæ; clausus dein est opere cæmentario murus, donec de loco tanto thesauro magis apto, decentiori-que conventum esset.

in locum de-
centiorem

26 Coacto ergo sequenti die illius terræ Conventu, post maturam habitam deliberationem arcam demum conficiendam statuunt, quatuor clavibus reserandam, quarum unam Magistratus, alteram Custos sacri Montis, tertiam Guardianus, quartam senior honoratione Bergaminæ stirpis conservarent. Resolutum etiam novam exstruere publico ære ædiculam seu

Capellam intra ipsam ecclesiam, cujus primum angularem lapidem ipsemet, priusquam discederet, posuit Tussignanus ac dein diocesis suæ visitationem prosecutus est. Perfectæ interim Capellæ picturisque Sancti gesta mire exhibentibus ornata Joannes Baptista e nobili Tranquillorum genere dono dedit arcam ex Istrio lapide consecratam, positamque in eadem S. Francisci ecclesia sub altari, quod Tranquillinae familiæ gaudebat patrocinio. Extracta itaque est hæc arca, et artificum ope adaptata, politaque in anteriori præsertim facie, ubi rotunda inserta est fenestra pulcherrimo circumdata encarpo seu corolla foliata cum sequenti inscriptione: Coronam meruit, vivet in æternum, clausaque clathro seu crate ferrea, quæ quatuor itidem clavibus aperiri et una claudi poterat. Ad dextram dictæ fenestræ sequentia insculpta erant verba: Sanctus Gaudentius Ariminensis episcopus tempore Constantii imperatoris Ariani conciliabuli Ariminensis acta rescindens vario tormentorum genere a proconsulis militibus trucidatus est; ad sinistram hæc: Sancti Gaudentii episcopi, et Martyris ossa obscuro loco condita post annos septuaginta divinitus inventa in hoc monumento a F. Petro Tussignanensi ex Ordine Minorum conven. Senogall. episcopo et comite, inspectante populo Bodiano, et ejus sumptibus illata sunt anno 1594; supra vero in capite faciei: Reliquiæ Sancti Gaudentii Martyris; infra autem: Lavit stolam in sanguine Agni.

27 Elaborata dien arca minor e cupro intus cypresso cooperta tinctaque colore purpureo, Italis cremesino, cui Sancti ossa primum imponenda et sic in lapideam arcam inferenda erant: confectum pariter et brachium argenteum gemmis quibusdam intextum satis nobile in hunc finem, ut posito intus brachii osse, anniversaria translationis die quotannis in processione deferretur. Interea vero Tussignanum, quo pleniorum reliquiarum notitiam adipisceretur, haud ignarus, quasdam etiam Arimini in ecclesia S. Gaudentii asservari, litteras super re hac dedit ad illustrissimum Salicinium Ariminensem tunc præsulem, qui examine rite instituto, per Justinum Catanium vicarium suum Generalem respondit, sequentes dumtaxat attamen veras solius capitis reperiri partes, videlicet: utraque ossa superciliarum, occiput, frustula duo ossium superauricularium, os medium inter oculos et maxillam; deficere vero maxillam ipsam, mentum, et partem ossis, quod residuum efficit fasciæ collaris. Facta hac informatione, petitaque et obtenta a pontifice facultate, Tussignanus una cum magistratu ac deputatis solemnem translationem statuit in diem III mensis Augusti anni 1594; quare non tantum universus diocesis Senogalliensis clerus populisque ad hanc solemnitatem invitatus, ac præscriptus, qui servandus erat, modus fuit, verum etiam datæ sunt a Tussignano litteræ ad illustrissimum Ferrantem Farnesium episcopum Parmensem et Marchiæ gubernatorem, Gabrielem de Monte episcopum Æsinum, et Julium Ottinellum Fanensem, ut præsentia sua dignarentur eandem solemnitatem cohonestare; quibus per

litteras

statuta
translatio
est in diem 3
Augustian-
ni 1594.

A litteras haud illibenter annuentibus congrua, sicuti et universo adventuro clero præparata sunt Montisbodi hospitia.

§ III. Solemnissima Reliquiarum translationo a tribus episcopis coonestata : cultus Sancti in Belgio.

Sacra pignora in sacristiam delata

Triduo ante præstitutum translationis diem advenit Senogallorum præsul Tussignanus ac die prima Augusti prædicti anni 1594 S. Francisci ecclesiam cum præfecto urbis, primoribus, et frequenti populo ingressus, pontificalibusque indutus cupream, quam diximus, arcam sacris ossibus servandis destinam, et brachium argenteum benedixit; quo facto R. P. Franciscus Joannes Zabazzinus et R. P. Bartholomæus Vetuli de Corinaldo sæpediti conventus guardianus nuceam arcam, in qua sacra ossa eo usque asservata fuerant, e muro turris reverenter eductam eodem fere, quo ante triennium, modo, sonantibus sine intermissione campanis, organis tympanisque, ad sacristiam deportarunt, præsentibus hic, ut facti testes forent, M. Philippo Thegetti notario publico et episcopatus Senogalliensis cancellario, M. Hortensio Duranti Montisbodiensi, et M. Scipione Colbassano territorii Montisbodiensis cancellario publicis itidem notariis; adfuerunt pariter e Montisbodiensibus Isidorus Fidelis capitaneus, M. Tiberius Verzelli et M. Joannes Antonius Micheli Bergamasus.

et rite examinata

29 Dum sic arca in sacristia deposita erat, Tussignanus eandem recludi quidem statim volebat, sed veritus populi, qui multus supervenerat, pressuram, simul quod jam audita esset prandii hora, rem distulit, et nuceam cum reliquiis arcam includi jussit archivo publico, quod in eadem sacristia erat. Sumpto autem prandio, Tussignanus una cum magistratu, primoribus, ac deputatis ad ecclesiam rediit, ac ne quid muneris sui desideraretur, assumpsit secum Franciscum Mariam Tassoni Urbinatem, Ptolemeum Francolini peritissimos medicos, et Magistrum Innocentium Innocentii chirurgum pariter expertissimum, qui ossa diligentius examinarent: aderam simul et prædicti tres notarii et Capitaneus Isidorus cum M. Barnabeo Roberti, ea, quæ viderent, testaturi, cum, arca ex archivo elata, soluta, apertaque, præfati medici et chirurgus reliquias in ea servatas uti vera humani corporis ossa, confecto desuper per notarios instrumento, agnovere; erant autem ossa sequentium corporis partium: capitis, brachiorum, manuum, crurium, costarum et spinæ dorsi, proindeque totius fere corporis ossa, dimidio capitis, ut supra monuimus, tantummodo excepto.

novæ inclusa hæc fuisse, donec,

30 His peractis, Tussignanus sumptum reverenter os brachii involvit serico Multitio primum viridi, dein alteri Cremesino seu purpureo, auro artificiose intexto, sicque brachio argenteo in hunc, quem

diximus, finem recenter confecto adaptavit, immisitque; deinde sumens reliqua ossa collocavit in arca cuprea, quæ primum candido subtilissimoque serico, dein crystallo, ut videri reliquias possent, cooperta clausaque, in eodem archivo, dum solemnibus processionibus dies illucesceret, deposita fuit, accensis circum circa luminaribus, et RR. PP. Conventualibus cum RR. PP. Capucinis eadem assidua oratione stipantibus. Sequenti ergo die secunda Augusti jam advenerant Parmensis et Fanensis episcopi, (Æsino enim per valetudinem non licuit) cum, cantatis solemniter per Tussignanum vespere, pater quidam Franciscanus, multa prius in Sancti laudem præclare sermocinatus, publicavit indulgentias, quas Clemens VIII ad magis excitandam fidelium devotionem largitus fuerat.

AUCTORE S. D.

31 Bullæ Clementinæ exemplar sic sonat: Clemens Papa VIII universis et singulis præsentibus litteras inspecturis salutem et apostolicam benedictionem. Cum sicut accepimus venerabilis F. Petrus episcopus Senogallien. die tertia Augusti proxime futuri, reliquias S. Gaudentii episcopi et martyris ad ecclesiam terræ Montisbodi dioc. Senogall. processionaliter transferre ac in capella ad illius honorem in dicta ecclesia exacta decenter collocare intendat. Nos ad augendam fidelium religionem et animarum salutem celestibus ecclesiæ thesauris pia caritate intenti, omnibus utriusque sexus Christi fidelibus vere poenitentibus, et confessis, ac sacra communione reffectis, qui processioni præfata devote interfuerint, seu dictam ecclesiam, et capellam die translationis præsentis anni, et deinde singulis annis anniversario ejusdem translationis die visitaverint, et ibi pro Christianorum principum concordia, hæresum extirpatione, et sanctæ ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem misericorditer in Domino concedimus.... Datum Romæ apud S. Marcum sub annulo piscatoris, die xxiii Julii 1594 Pontificatus nostri anno tertio....

publicatis indulgentiis,

E

M. Vestrius Barbienus

F

32 Facto mane desideratæ translationis diei, cunctisque ad processionem rite dispositis, Tussignanus Senogallia præsul (honorem recusantibus Parmensi et Fanensi) solemnem inchoavit Missam, assistentibus primæ dignitatis clericis, dictoque evangelio tantisper cessavit, dum Octavius Pascutii Grammaticæ alumnus Sancti gesta brevi sed venusto hexametro carmine cecinisset: quo facto missaque peracta, sacristiam una cum magistratu, deputatis, et prædictis notariis ingreditur; ubi arca cum brachio argenteo ex archivo per RR. Patres Conventuales elata et ad principem aram deportata est, dein imposita portatili pretioseque ornate lecticæ, quam tres episcopi et Petrus Rotati Fanensis vicarius levantes detulerunt usque ad ecclesiæ januam, ubi excepta ab iisdem patribus Conventualibus, ab his aliisque clericis alternatim per designatas urbis

die III Augusti per urbem circumlata

AUCTORE
S. D.

plateas, adhibita etiam militum custodia, sub baldachino circumlata est; ast contigit frequenti portatorum mutatione rumpi brachium argenteum, arripique ab assistente quodam presbytero, cujus intentionem sinistre interpretatus praefectus custodiarum ad arma conclamat; unde non levis impetum facientis populi nascitur tumultus, periculo quidem plenus, sed feliciter tum sancti Martyris procul dubio interventu, tum Parmensis episcopi autoritate sedatus; ac ne quid porro ejusmodi contingeret, Parmensis ipse sumptum in manibus brachium durante processione deinceps portavit, dum interea Senogallus et Fanensis manum continuo arcae habebant adnotam, stipati jam munitiore militum custodia, ne a premente undique populo (qui omnia civitatis loca compleverat) opprimerentur.

in novo mausoleo deposita.

B

33 Sic progressi per principes urbis plateas pervenerunt ad monasterium monialium, dictarum a Consolatione, quibus Parmensis ex ordine tantisper egressus sacrum brachium, ut et ipsarum devotioni fieret satis, ostendit; et mox ad locum suum reversus processionem secutus est; ac ubi demum ad eandem S. Francisci ecclesiam redire, simul ac clericus omnis cum magistratu introierat, extemplo clausae sunt ecclesiae januae, et cuprea theca reliquiarum cum brachio argenteo in erectum noviter sacellum, noviterque in eodem lapideum mausoleum honorifice est illata, et apposita sequens in pergameno scriptura: Sanctissima haec ossa et reliquiae divi Gaudentii episcopi Ariminen. et Martyris die primo mensis Augusti 1594 indictione septima pontificatus sanctissimi in Christo patris, et D. N. D. Clementis divina providentia PP. Octavi ab admodum illust. et Reverendiss. in Christo patre fratre Petro Rodolpho, Dei, et Apostolicae sedis gratia episcopo Senogallien. et comite, commissarioq. ab eodem Sanctissimo D. N. specialiter deputato; astantibus magnificis Dominis: Sigismundo Accurio, Ottaviano Guidio, Scipione Mancino, et Thoma Menchetto prioribus magnificae communitatis Montisbodii, magnificis dominis Andrea Accurio, Ottaviano Guidio praedicto, Joanne Jacobo Pascutio, et Baptista Francolino deputatis, ac magnificis dominis Francisco Maria Tassoneo de Urbino dictae magnificae communitatis medico phisico, Tholomeo Francolino pariter medico phisico, et Innocentio de Innocentis de Montebodio chirurgo, recondita fuere in praesenti archa, et omnia desuper gesta in publicam et authenticam formam redacta a domino Hortensio Durante not. pub. domino Scipione Colbassano cancellario dictae magnificae communitatis, meque Philippo Thigetto infra scripto Reverendiss. episcopi praedicti cancellario, prout in instrumento rogato, ad quod, etc.; in quorum fidem, etc. Dat. in ecclesia S. Francisci ejusdem mensis Augusti die 3 qua solemnissima fuit facta processio; intervenientibus illustrissimo et Reverendiss. domino Ferrante Farnesio episcopo Parmensi provinciae Marchiae gubernatore, ac illustriss. et Reverendiss. domino Julio Ottinello episcopo Fanensi et universo clero to-

C

tius dioecesis Senogallien. maximaq. hominum frequentia.

34 Clausa dein plumboque munita majori arca, antistites recessere, donec facta vespertina hora ad ecclesiam redeuntes id honoris Fanensi dederunt, ut easdem inchoaret, a tribus musicorum choris solemniter decantatas; illucescente autem sequenti die 4 Augusti Parmensis et Fanensis episcopi ad propria redire, Senogallus biduo adhuc mansit, donec altera die, quae erat B. M. ad Nives, consecratis lapidibus altaris, Missaque super easdem reliquias celebrata, sequenti die VI Augusti et ipse Senogalliam reversus est. Atque haec sunt celeberrimae istius translationis acta, quae a Scipione Colbassano Montisbodii cancellario Italice conscripta, et anno 1597 Aesii excusa hic in compendium redeimus, lectorem, qui plura desiderat ad eadem, si velit, amandantes. Ceterum antiquam illam, quam diximus, marmoream arcam, quae sub rudibus ecclesiae S. Gaudentii extra portam civitatis Senogalliensis remanserat, petierunt et obtinuerunt anno 1616 Canonici Cathedralis capituli ejusdem urbis a reverendissimo B. Rusticacio a Rusticacii Sitriae, (cui bona monasterii S. Gaudentii anno 1483 a Sixto IV concessa erant) abbate commendatario, confectumque est desuper instrumentum publicum per Valerianum Marchetti, publicum Rocca Contradae notarium; transtulerunt autem praefati canonici arcam hanc in suam S. Sebastiani ecclesiam, extra civitatis moenia sitam, in qua et usque hodie fortasse visitur.

35 Superest cultus, quem Sanctum hunc in Belgio obtinuisse initio diximus, et reipsa satis antiquum hunc esse disco e litteris Reverendi admodum Domini Leonardi Schindelii pastoris Begginagii Diesthemensis, anno 1659 ad Majores nostros datis: nam eo tempore in dicti Begginagii valetudinarii sacello, S. Leonardo sacro, effigies erat S. Gaudentii antiqua adeo, ut vetulae istius temporis eidem Schindelio testatae fuerint, se eandem a pueritia conspexisse; ast ignotum fuisse pictori martyrii genus, re enim diligenter examinata, comperi, Martyrem in dicta effigie supinum humi incumbere juvenili et satis speciosa facie, ac manibus pedibusque jam mutilum serra captum dissecari ab humero dextro ad coxendicem sinistram cum hac inscriptione Flandrica, quam latine sic reddo: Sanctus Gaudentius Martyr; sed aliter hunc Sanctum passum esse, e dictis facile colligitur. Testatur quoque idem Schindelius, Martyrem hunc id temporis a podagra laborantibus invocari solitum, Missamque in honorem ejus celebrari; verum cultum hunc jam dudum illic cessasse, ex eo suspicor, quod dictam effigiem, forte quod artem minus saperet, una aut altera seu sacelli immutatione, seu altaris destructione in solarium asportaverint.

36 Similis per omnia Mechliniae in gerontocomio Nassavico imago visitur, si solum excipias Flandricam inscriptionem, quae Latine sic sonat: S. Gaudentius medicus podagricorum. Visa fuit imago haec Henschenio nostro a duobus circiter seculis depicta, proindeque numerabit hodie annos trecentos

D

inclusaque fuere:

E

Sancti autem cultus in Belgium usque

F

fuit propagatus.

et

A et amplius; unde illud Mechlinsiensibus laudi omnino vertendum, quod cum hujus imaginis antiquitate simul et usque hodie servaverint sancti Martyris cultum; consueverunt enim podagrisci, chiragrisci, altisque ejusmodi doloribus cruciati hujus Sancti opem enixe implorare, luminaria non pauca ante eandem imaginem accendi jubentes; nec immerito, nam circa medium elapsi sæculi, pro ut idem Henschenius testatur, complures asseruere, ac nominatim prænotabilis dominus Serats, sese, invocato hoc Sancto, levamen non modicum ab istiusmodi doloribus expertos esse: quare et eo tempore die XIV Octobris dum festum ejus recurrit, solemnem obtinebat Missam, ast morem hunc jam diu exolevisse, exinde colligo, quod nec umbram magis ejusmodi sciunt RR. PP. Augustiniani, qui tamen a centum jam annis in dicti gerontocomii sacello sacra peregrare soli, nosque hodiernum Sancti cultum accurate edocuerunt. Famam esse, similem etiam imaginem existisse sua ætate Lovanii in seminario Hibernorum, idem memorie prodidit Henschenius, dubitavit autem, quodnam hoc esset seminarium, verum similem imaginem nec in collegio Hibernorum, nec apud RR. PP. Dominicanos Hibernos nec apud Franciscanos, inquisitione rite instituta, hactenus deprehendere potui.

ACTA FABULOSA

AUCTORE ANONYMO.

Ex Apographo Codicis Ms. Ariminensis confraternitatis S. Hieronymi et Sanctissimæ Trinitatis, collato cum Petro de Natalibus aliisque.

CAPUT I.

Sancti Gaudentii patria: profectio Romam: ad sacros ordines gradus: qua occasione Ariminensem episcopatum adeptus fuerit.

S. Gaudentius Romam veniens Eusitiam

Temporibus Diocletiani et Maximiani anno quarto regnorum, cum per diversas partes paganorum persecutio esset inserta, veniens quidam Vir nomine Gaudentius Ephesorum genere in civitatem Romam hospitavit apud quamdam matronam nomine Eusitica annum integrum et dimidium, quæ occulte domino famulabatur, et

sacri fontis undas totis intentionibus cupiebat. Interea Damasus a Vir clarissimus Romanæ ecclesiæ episcopatum sumpsit; ut enim audivit Eusitica, quod Damasus sedis Romanæ esset episcopus, accersivit ad se Gaudentium, cui ita alloquitur dicens: Famule Dei Gaudenti, ecce docuisti me per plurimos dies credere unum Dominum ante sæcula natum ex Patre, et Patrem sine initio cum Filio et Spiritu Sancto in Trinitate perfecta: nam antequam huc venisses, quasi tuba cum longinquis intonat, hæc vox apud meas personuit aures, sed dum sermo tuus circa nos claruit, profecto credidi, et mente devota obtemperavi, deosco clementiam tuam, ut sicut me credere fecisti veram Trinitatem in unitate, sic me introducas viam veritatis, ut dum sacratissima aqua ero lota quousque latenter ea apertius operari possim, operandum vitam, quam promisti, percipiam sempiternam.

2 Ad quam Gaudentius ait: Domina, quod postulasti, conferre non possum, b quia sacerdotis ministerium mihi traditum non est; tamen si toto corde credideris in Dominum Jesum Christum, per quem salvaberis, qui mundum ab errore liberavit, sæculum perditum recuperavit, sponte se exinanivit formam servi accipiens c, qui cum esset in gloria Patris nihil carebat, sed omnia sibi aderant, in tantum se humiliavit, quod de Beata Virgine Maria nasciturum se demonstravit. Virgo virgine natus pro nobis morti se tradidit humiliatus, tertia die surrexit, ut a perpetua morte resurgendo nos liberaret, per foeminam sæculum corrui, per foeminam sublevatum, per foeminam in dispersionem datum, per foeminam Deo Patri est reconciliatum. Hæc audiens Eusitica corrui ad pedes Beati Gaudentii lacrymando dicens: Qui hoc non credit, stultus est et animalibus comparatus. Serve Dei altissimi, adivi, quod Damasus Vir nobilissimus episcopalem dignitatem conscendit, eamus et petamus ab eo, ut concedat mihi baptismi Sacramentum, ut possim regnum percipere æternum. Cui Beatus Gaudentius ait: Quod vis, Domina, faciamus. Ad quem Eusitica dixit: Post occasum solis noctis tempestate cautius, ut possumus, properemus, ne forte prosapia d experiatur, et prius accipiam, quod cupio, me interficiat e. Cui Beatus Gaudentius ait: Qui in persecutione pro Domino dabit animam suam, in futurum inveniet eam perpetua gloria coronatam.

3 Cui et dixit Eusitica: Hoc amavi, et peto tamen sine baptismatis officio ne efficiatur, hoc postulo a te-N- audivi audiendo credidi, quia qui ex aqua et Spiritu non renascitur, in paradysum non ingreditur. Prima noctis hora Eusitica una cum Gaudentio perrexit ad Damasum episcopum; cum autem pervenissent ante præsentiam episcopi, provoluti ad pedes ejus fortiter lacrymari cœperunt; quibus Beatissimus Damasus: Quid est quod noctis hora huc venistis? Cui Beatus Gaudentius respondit dicens: Sanctissime pater, postulamus clementiam vestram, ut ad

AUCTORE
S. D.
a

baptizari
cupientem
E
b

c

F

d
lege: pri-
usquam
e

offert Dama-
so Pontifici,

forte: nam
adde et

quod

AUCTORE
ANONYMO.

quod venimus, audiat, audiendo corroboratis, quoniam vestra roboratio satis est nobis necessaria; ex quo introivimus civitatem, apud hanc nobilissimam matronam hospitavimus, et ut praevaluimus, caelestis industria docuimus, ut ex quo pontificalem ascendisti gloriam, ad accipiendam gratiam sacri fontis baptismatis, quanto citius ipsius exarsit animus. Cui Beatissimus PP. Damasus ita alloquitur dicens: Cujus nationis es? Qui respondens ait: Graecorum. Ad quem Damasus: Quare huc advenisti? Qui ait: Cum essem puer, cum patre et matre ministerium cathemenis suscepi. Interea pater et mater interfecti, audivi quod apud Romam erat plebs maxima Christianorum, quod audiens huc ideo veni, quod gratiam baptismatis semper accipere optavi, et a Justino presbitero nuper sum baptisatus. Cui Damasus: Et nunc quod vis? Qui ait: Nihil cupio praeter jussionem vestram agere.

qui cum eandem post triduum reversam

B

4 Tunc jussit Beatus Damasus Eusiticae surgere, et cepit sibi ita alloqui dicens: Eusitica, vide, si ex toto corde credis. Quae respondens ait: Ut iste Famulus Dei Gaudentius me instruxit, ita credo. Cui Damasus ait: Sunt tibi filii? Quae ait: Est mihi filia unica, qui in hoc anno suscepit virum, quae saepe in virginitate pollicita fuit permanere, sed a parentibus *f* coarctata tradita est viro, quae etiam, si potest, meum cupit imitari tramitem. Cui Damasus ait: Redite domum et die tertia ad nos venire procurate, jejunium cum eleemosinis, ut praevalatis, pariter explete *g*. Quae accepta benedictione cum gaudio simul cum Gaudentio remeavit ad propria; quae per tres dies nullum omnino cibum sumpsit, eleemosinam autem pauperibus largius erogavit. Die vero tertia juxta praecipit gratantur ad Papam Damasum, cumque vidisset eam Beatus Damasus ait: Quid vis, filia? Quae ait: Peto, ut dones mihi baptismum, qualiter regnum percipiam aeternum. Cui dixit: Pater sanctissime, audivi, et credo: audivi quod regnum aeternum numquam corrumpitur, sed semper permanet, in quo nimirum non invenitur luctus neque tristitia aliqua, sed semper, qui ibi sunt, feliciter gaudent, et in tantum eorum est laetitia, quod a nemine per omnia intueri potest.

baptizasset, Gaudentium sacerdotem consecrat,

C

5 Tunc dixit Beatus Damasus: maximum nobis est gaudium ideo, quia sermo tuus resonando mirabilia Dei resonuit in auribus nostris. Mox jussit afferri sibi aquam, qua allata, catechisavit eam et dixit: Eusitica, si credis ex toto corde in Patrem et Filium et Spiritum Sanctum? Quae respondens ait: Credo. Et juxta consuetudinem Romanae ecclesiae ter perfudit eam, et Chrismate linivit, et ipsa hora communicavit eam dans pacem et licentiam simul dimisit illam. Post tres vero dies Beatus Damasus misit ad Beatum Gaudentium et jussit eum venire ad se, cui et dixit: Gaudenti, cupimus te habere in ordine Clericorum nostrorum. Cui Beatus Gaudentius ait: Non sum dignus ad hanc dignitatem conscendere, quia nec scientia praevalet, nec sensus abundat. Ad

quem Beatus Damasus ait: Fili, Dominus, qui est plenitudo scientiae, post tibi scientiam abundanter tribuere. Tunc Beatus Gaudentius acceperit sermonibus ejus; Beatus vero Damasus juxta consuetudinem Clericorum promovit eum. Cepit Beatus Gaudentius jejunis et orationibus pluribus se mancipare, ita ut praeter quintam feriam et Dominicum diem nullum omnino cibum sumebat. Post duos autem annos ad leviticum ordinem *h* est proventus; moratus est autem Beatus Gaudentius apud Papam Damasum annis septem et mensibus quinque et dimidium *i*; in quinto vero anno proventus est ad presbiterium Ordinem, in quo multa Dominus exuberavit beneficia.

6 Interea Pentapolis *k* pastor obiit, in cujus civitatis vocabulum Ariminensis nuncupatur vel Cirenensis *l*, quae civitas sita est provincia Flaminia *m* juxta mare Adriaticum. Anno vero illo surrexit in civitate illa Marcianus consul, qui et ipse erat haereticus; denegabat autem post mortem esse resurrectionem, et hoc quod Christiani credebant, profanissimum esse dicebat *n*. Cumque haereticorum palmites jam per plurima pullulabant, cives legatum miserunt ad Papam Damasum ita dicendo: « Domine perpetuae sanctitatis largitate imbuto Pentapolis cives obsequia quia in Christo, quem colimus perhenne. Clarrescat pudicitiae vestrae, quoniam noster praesul de hoc obiit saeculo, consul vero Marsianus ad haeresim tantum esse devolutus, quod pene maxima pars populi ad ejus normam fluctit cervicem; praestolamur clementiam pietatis vestrae, nobis pastorem mittere dignemini, ne oves tuae pereant, sed te faciente, Jesu Christo D. N. miserante, liberentur et erroris destructorem sequantur. In omnibus bene valete. » Audiens haec Beatissimus Damasus flere cepit. Rex aeternae, cui nihil impossibile est, cui omnis potestas subjicitur, cui omnis creatura famulatur, qui coelum et terram ex nihilo fecisti, qui pro salute generis humani descendisti et formam nostram suscepisti, exaudi obsecro famulum tuum, et infunde auxilium misericordiae tuae de excelso sanctissimo solio tuo, ut te gubernante oves tuae ne pereant, sed augeantur in melius, et inimicus tuus, qui circa eas cogitat malum perpetuae damnationis crucietur incendiis.

7 Cumque haec et his similia prosequeretur, quidam miles nomine Tarsentius occurrit vexatus a daemone vociferans clamabat dicens: Serve Dei Gaudenti, adjuva me, quia ex quo daemone me invasit, ita pro se clamavit et dixit, nisi Servus Dei Gaudentius venerit, non hinc exeam. Quo audito Beatus Damasus misit nuntium ad Gaudentium, et jussit enim venire ad se; accessit ipsum clam et dixit: Gaudenti, obsecro te per D. Jesum Christum, quem colis, quae sunt opera tua edicto mihi *o*? Gaudentius ait: Opera mea nihil sunt, sed tantum credo D. Jesum Christum filium Dei vivi cum Patre et Spiritu Sancto. Cui Damasus ait: Et nos similiter credimus, ecce N. miles vexatus a daemone procla-

D

h

i

defunctoque Ariminensi praesule, k l m

E

n

subintelligit: mittendum

F

eandem occasione cuiusdam militis

o

Tarsentius

mat

AUCTORE
ANONYMO.

A mat dicens : Serve Dei Gaudenti, adjuva me. Et statim recesserunt ab invicem. Mox Beatus Gaudentius perrexit ad ecclesiam, juxta consuetudinem suam Missam celebravit, partem sacrificii sumpsit, reliquam vero dimisit ; peracta Missa perrexit ad antistitem, cui ita alloquitur dicens : Pater sancte, quamvis indigne missam celebravimus, et aliquam sacrificii partem dimisimus, nunc si vobis placet, detur huic daemoniaco, sub vestra dictione et sanctitatis imperio forsitan merito vestrae pudicitiae a daemone liberabitur potestate. Cui Damasus ait : Vade, fili, in nomine Domini, qui paralyticos curavit, daemones fugavit, diversis infirmitatibus infirmos liberavit, qui etiam mortuos suscitavit, et cujus discipuli suo nomine majora perpetraverunt, in ipsius nomine da ei Eucharistiam.

Mansit autem Gaudentius episcopus ibi diebus decem, incessanter coepit docere, nam quidam gentilis per multa temporis spatia infirmabatur, et ita ad nihilum erat redactus, quod nullo modo de loco, in quo stabat, surgere praevaleret. Cum autem audivit, quod Beatus Gaudentius episcopus regionem esset ingressus, misit ad eum, et fecit illum venire ad se. Cum autem ingressurus esset Beatus Gaudentius domum gentilis, prius signum crucis opposuit dicens : Domine Deus rex aeternae, qui per crucem mundum salvasti, qui diversas infirmitates curasti, exaudi me et praesta per invocationem tui nominis, ut non solum istius gentilis corporis infirmitas curetur, sed etiam oculos cordis ejus illuminare digneris, ut sanus effectus tuum admirabile nomen digne possit laudare ; sic ingrediens domum dixit : Pax huic domui - r.

a daemone li-
berati epi-
scopum ordi-
nat ;B

forte Domi-
no

p

8 His sermonibus expletis, jussit Beatus Gaudentius adduci ad se hominem a daemone obsessum ; cumque duceretur, coepit daemon clamare et dicere : Serve Dei Gaudenti, miserere mei, quia virtus sanctitatis tuae me undique perturbat, recede et da locum egredienti. Cumque haec audisset Beatus Gaudentius, flere coepit cum maxima populorum turba simul cum Damaso D. suo et apprehendit vexatum a daemone, corpus et sanguinem Domini tribuit. Tunc daemon quasi cornix p cum vehementissimo fumo de corpore obsessi exivit, et exclamans dicens : Magnus est Deus Christianorum, quem devota mente colit Gaudentius Famulus ejus, in cujus nomine stare non potui. Multi enim ex Judaeis simul et pagani credere in Domino et baptisati fuere per virtutem, quam Dominus exercuit per Servum suum Gaudentium. Crevit autem opinio Beatissimi Gaudentii, ita ut ab omnibus veneretur. Liberatus autem a daemone totis visceribus Dominum concupivit, et quidquid habuit, pauperibus erogavit. Baptisatus autem jam erat a Justino presbytero, post decem vero annos migravit ad Dominum. Pontifex vero Damasus cum fidelium populorum consilio Gaudentium ordinavit episcopum, atque cum legatione Apostolicae sedis dixerit Pentapolim. Intolerabilis luctus immensa tristitia circa omnes, qui aderant, ideo quia tam cito post acceptam benedictionem accedere nitebantur.

an : abce-
dere niteba-
tur?
quare mox
profectus in
via gentilem
infirmum,

9 Egressus itaque Beatus Gaudentius episcopus Roma cum his, qui legationem detulerant, moestus agebat dicens : Domine Deus Abraam, qui Famulo tuo Moisi apparuisti, qui angelum ad Tobiam misisti, mittere dignare angelum tuum sanctum, qui nos perducat ad destinatum locum, ubi sine te pervenire non possumus ; tu es moestorum consolator, lapsorum sublevator, exaudi quæso servum tuum, adesto petitionibus nostris, et immensam tristitiam nostram in gaudium converte. Completa vero oratione ter flectens genua dixit : Miserere nostri, Deus, exurge et adjuva nos. Profectus inde pervenit ad locum, in quo jam fuerat civitas, quæ vocabatur Martana q : nam parva Christianorum plebs ibi erat.

q

10 Interea aegrotus cum magna ejus salutatione suscepit petens ab eo medicinam dicens : Ut video, Græcus es tu. Qui respondens ait : Ita est. Cui miles : Auditum est apud nos, præ cæteris Græcos uti medicina, ideo si prævales me curare, de nostris bonis prout vis, accipe. Cui Beatus Gaudentius episcopus ait : Est nobis medicina incomparabilis, quam si acciperis, statim salvaberis. Cui miles ait : Etsi incomparabilis est, quid mihi valebit? Cui Gaudentius episcopus dixit : Si vis abrenuntiare ignotos Deos, quos colis, qui seipsum adjuvare non possunt, nec alios liberare, et vis sequi salvatorem nostrum Dominum Jesum Christum filium Dei vivi, qui fecit cælum et terram firmavit, qui est Dominus Deorum et princeps principum, mereberis ab infirmitate, qua es detentus, liberari. Qui dixit : Et quis est Dominus, qui fecit cælum et terram? Beatus Gaudentius dixit : Ipse est, qui caret initio et fine, qui ante sæcula natus, et in sæculo per virginem nasci pro salute hominum dignatus est, postea sponte mortem suscepit, ut nos a morte perpetua liberaret, die tertia resurrexit, resurgendo vero vitam nobis præparavit æternam.

r
prius cate-
chizatum,

E

F
sanat, bap-
tizatumque.

11 Cum audisset hoc miles, ait : Si facis quod tu dicis, ut possim pristinam recipere sanitatem, tunc sequar salvatorem tuum, quem dicis verum esse Dominum. Statim Gaudentius jussit omnes egredi foras, qui flectens genua ait : Invictissime rex aeternae, medicorum medice, Jesu Christe piissime, adesto precibus nostris, et medicamentum tuæ medicinæ adhibe huic aegroti, ut cum perceperit corporis sanitatem, te possit agnoscere, credere, laudare, et idola, quæ colit, toto corde respuere. Cumque complexisset orationem, illico surrexit aegrotus, ab infirmitate penitus libera voce clamare coepit dicens : Magnus est Dominus Jesus Christus Deus Christianorum, quem Gaudentius prædicat famulus ejus. Tunc jussit afferri sibi aquam, et baptizatus est cum universa familia sua uxore et filiis numero videlicet viginti et tres.

s

ANNOTATA.

AUCTORE
ANONYMO.

ANNOTATA.

a Vide dicta de hoc anachronismo Commentarii prævii § 1. num. 2.

b Nempe licite extra necessitatem.

c Ad Philipp. cap. XI. §. 7.

d Id est familia.

e Sapere hæc videntur tempus persecutionis adeoque ad Damasi Papæ tempora referri non posse.

f Vix hæc quoque coherere possunt, nisi per parentes consanguineos seu familiares intelligas.

g Concilium Carthaginense IV, canone 85, ita statuit: Baptizandi nomen suum dent, et diu sub abstinentia vini et carni, ac manus impositione crebra, examinati baptismum percipiant.

B h Ad diaconatum verosimilius.

i Novem ut minus annis ad Pontificem moratum fuisse, scribit Petrus de Natalibus in hunc modum: Damasus autem Pontifex, cum de origine et religione Gaudentii ab eo cunctatus audisset: eum secum accersivit: ipsumque clericum fecit: quem et in suo servitio detinens: post biennium levitam ordinavit: deinde post septennium ad sacerdotium promovit.

k Meminit hujus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus in Compendio historiarum; ita autem vocatur a quinque civitatibus videlicet: Arimino, Pisauo, Fano, Auximo et Ancona, inter quas Ariminum olim forte principatum tenuit.

l Nescio quid hic velit anonymus; respexit forsitan ad Cyrenaicum regionem ad mare Lybicum, quæ etiam Pentapolis dicta fuit ab hisce quinque civitatibus: Berenice, Arsinoe, Ptolemaide, Cyrene et Apollonia.

m Antiquissima hæc est Italiæ provincia sic appellata a via Flaminia, quæ Flaminii consulis jussu Roma Ariminum usque lapidibus strata eadem provinciam intersecabat.

C n Quod si ita habuerit, videtur consul hic magis ad Paganismum, quam ad Arianam hæresim defecisse.

o Pugnare videntur hæc anonymi verba; jam enim Gaudentium inducit velut ignotum Damaso diserte paulo ante testatus, fuisse Sanctum hunc integro omnino septennio eidem Pontifici contubernalem.

p Petrus de Natalibus: in fumi speciem.

q Seu Martiana sic dicta ab idolo Martis; civitas enim hæc in ora Esii fluminis olim posita idolum hoc pro tutelari numine venerabatur, donec a Vandalico Vulcano devastata nominis tantummodo memoriam retinuit in vicino colle paucis incolis gaudente. Ita Brunaccius.

r Lucae cap. x §. 5.

s Paralysis fuisse, vult Brunaccius.

CAPUT II.

Ariminum ingreditur: insignia edit miracula: consulem et præfectum urbis divina ultione castigat: occiditur.

Personuit autem apud paganos de mirabilibus Gaudentii episcopi, et voluere delere eum. Ipse autem dedit pacem omnibus, Missam celebravit, benedictionem tribuit, communionem sanctam concessit, ire cœpit gaudenter; nam itineris sui via multa per eum Dominus ostendit mirabilia, ita ut quadam die aquam in vini convertit saporem, cæcos illuminavit, plurimos demones effugavit. Interea Beatissimus Gaudentius Cirensem a pervenit; cumque audisset populus civitatis, quod Gaudentius episcopus a sede Romana venisset cum tantis mirabilibus atque insignibus occurrit obviam extra portam civitatis fere stadio secundo b laudando et glorificando Dominum, qui talem eis concesserat pastorem. Cum autem intrasset Beatus Gaudentius portam civitatis, occurrit ei multitudo infirmantium, qui recepta sanitate simul laudabant Dominum dicentes: Magnus est Dominus Deus Christianorum, quem prædicat Gaudentius Famulus suus. Erat autem quasi medio civitatis stationculum * Martis c quem pagani colebant; cumque Beatus Gaudentius Missam ageret prima die ingressionis suæ, fractum est stationculum, et universa idola comminuta sunt; multi enim ex paganis ad prædicationem Beati Gaudentii sunt conversi et Martianus hæreticus consul omnino obstupuit, prædicatio vero Gaudentii non cessabat, et paganorum conversio non deerat.

13 Post quatuor annos nepta Eusitica, apud quam hospitavit Beatus Gaudentius, vexata a dæmonio semper de corpore obsessa clamabat dicens: Non egrediar de corpore istius puellæ, donec Gaudentius Ariminensis episcopus me exire jusserit. Tunc venit ad Beatissimum Gaudentium Roma rogans eum dicens: Serve Dei Gaudenti, miserere mei. Tunc Beatus Gaudentius nihil aliud fecit, nisi signum crucis in ore puellæ, et vociferando dæmon de obsesso corpore exiens dixit: Mirabilis est Deus Christianorum, quem Beatissimus prædicat Gaudentius, ante ejus præsentiam stare non potui. Tunc puella liberata a dæmonio totis visceribus concupivit Christum, et accepta benedictione, Romam rediit gratanter. In ipso vero anno audivit Beatus Gaudentius de duobus clericis, qui et ipsi erant Dalmatarum provinciae, quorum primus Leo vocabatur, et alter Marinus d. Leonem ordinavit presbyterum,

Marinum

Ariminum
veniens
vix
edit
pro-
digia,

E

a

b

statua

c

F

pulsoque ex
obsessa dæ-
monio.

d

A Marinum diaconum fecit, reliquos autem clericos plurimos promovit, in suis enim temporibus multa per eum Dominus apud Ariminensem civitatem exercuit beneficia.

Tauro præfeto et Martiano consule

14 Undecimo ordinationis suæ anno hæreticorum dogma videlicet Martiani consulis in tanto ortum est, ut pæne omnis Ariminensis ecclesia turbaretur. Interea Beatissimus Gaudentius prædicare et exhortari populum non cessabat dicens: Nolite metuere, firmi estote; quia prope videbitis virtutem Domini nostri Jesu Christi. Non post multos dies Beatus Gaudentius Missam fecit ad populum; contigit autem eodem tempore, ut quidam severissimus iudex Ariminensis urbis Taurus *e* nomine flagitia Christianis inferret, atque sancta mysteria his, quæ idolis erant immolata, compararet. Aiebat denique, sacra, quæ a summis Pontificibus erant immolata, in secesum mitterentur, sicut scelestissima ejus idolorum sacrificia ac per hoc diversas insultationes inferebat in Christi sacerdotibus. Unde accidit, ut Christiani cum gentilibus maximum haberent conflictum. Martianus consul officio aderat Missæ, ad quod spectaculum interfuit venerandus Mercurialis episcopus, forte et alii celeberrimi devenere episcopi: Rophilus *f* Pipiliensis, Leo Monteferetranus, Marinus, Gaudentius, ac Geminianus *g*.

ob blasphemias

15 Cumque idem scelestus iudex in prædicto persisteret flagitio, venerabiles episcopi Dei protecti clypeo resistebant illi in potenti brachio, sed ille in cœpta permansit nequitia, adeo ut nec veritus esset talia proferre nefanda, nec Christi supplex veneraretur vestigia. Namque a sanctis præsulibus hoc petiit, ut quanta valerent, sacra ministeria conficerent, quia ipsa ut usitato sumptu sumeret *h*. His Beatissimi auditis præsules nimium effecti sunt tristes verentes sancta mysteria profano ac iniquo tradere gentili, sed ut non adnullarentur fidelium instituta Christianorum, quod scelestus petiit, ad sui exitium obtinuit. Tandem capto venerandi antistites consilio se in orationibus dedere diutius, quatenus Dei illis adesset clementia, ut iudicis *i*... verteret, si non pœniteret *k*. Igitur erecti ab orationibus amicti sunt sacris vestibus, quæ ad cultum sanctarum pertinent orationum, ac singuli magnis cum singultibus, diversisque cum lamentationibus officia Missarum celebrant sacratissima, quibus peractis denno se in magnis ac jugibus prostravere orationibus Dominum postulantes, ut illis dignaretur subvenire.

ad Sancti, suorumque preces

16 Inter cætera sic agebant: Omnium regum Domine, tuam nobis misericordiam ostende, ut hic omnis mundus cognoscat, quia hic nefandus tua sancta commaculat: tu Deus omnipotens, qui Moysi famulo tuo calliditatem Pharaonis regis Egypti tribuisti superare, et machinamenta magorum devincere, populumque Israëliticum sicco vestigio fundum fecisti transire, atque diversas nationes ejus suo gladio interimere, et David famulum tuum ab innumeris persecutioni-

bus Saulis eruisti, tresque pueros de Chaldæorum rogo, et Daniel de leonum eripuisti lacu, exaudi nos et concede, ab isto iniquo et doloso iudice triumphum victoriæ exercere. Te etiam deposcimus, Domine Jesu Christe, qui cum Patre et Spiritu sancto cooperante cæco a nativitate lumen reddidisti, quadriduanum Lazarum jam fœtentem resuscitasti, ut hæc tua sancta mysteria, quæ nobis immeritis tuis famulis præcepisti tuis fidelibus in sumptus tui corporis et sanguinis tradere, isti iudici sacrilego, si te confessus non fuerit, sint ad perpetuam damnationem, cooperante Patre una tecum et Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Cumque a Christianis dictum fuisset: Amen; sancti præsules execrando iudici sancta mysteria apposuerunt edenda *l*. Cumque ad perceptionem corporis et sanguinis Domini horam pervenisset, Beatus Gaudentius voluit communicare Martianum, ipse vero renuit et sumere recusavit.

divinitus punitis, E

17 Tunc iudex Taurus avide ac temerarie ea cœpit edere usque ad satietatem, quibus peractis insultare cœpit Christianis; sed almifici præsules spem in Domino perfectam habentes, cito eum in perpetuam damnationem casurum credebant. Denique eo in insultatione persistente, mox ultio affuit Deus a te *m*. Tunc Beatus Gaudentius dixit ei: Martiane, sicut renuisti Corpus et Sanguinem Domini ad remedium tuum accipere, sic te paradus renuat, infernus capiat cum omnibus, qui tuam imitantur doctrinam. Et hæc dicens, statim Martianus cœpit vexari a dæmonio, iudex vero latrinam petiit, ubi omnia vitalia cum intestinis amisit; *n* nam prædicta iudicis latrina super pontum Adriaticum, quod hærebat Ariminensi urbi, consistebat: ut autem vitalia cum intestinis ab ejus sacrilego corpore fuerunt in pontum eversa, astantibus visa sunt esse ferina. Eo quoque defuncto, et in prædicto manente loco, tunc qui ei assistebant, ad eum convenerunt putantes illum aliquibus immorari operibus, videntesque ejus corpus exanime, ac solis jubar *o* ab ore per anum transverberari, cognoverunt eum interiisse, hæcque sanctis patribus curavere deferre: quibus præcitis sancti patres Deo gratias retulerunt, atque omni populo ad laudem Dei destinavere.

m

n

F
o

extra civitatem occidentur.

p

q

18 Hoc peracto triumpho, eorum unusquisque ad proprias reversi sunt ædes; ast per oppidum Cæsennæ *p* Beatus Mercurialis et Rophilus antistites ad Pupiliensem urbem cum aliis episcopis properantes Rophilus in sua extitit sede; Mercurialis ad sua accelerabat venire. Cumque audissent milites Martiani consulis, quod Martianus studio Gaudentii præsulis vexabatur a dæmonio, quadam die comprehendere Beatum Gaudentium, et duxerunt eum extra civitatem quasi stadio secundo non longe ab eo loco *q* in quo susceptus fuit a populo juxta lacum ad mare, et ibi eum tamdiu cum fustibus et lapidibus percusserunt, quo usque ultimum finem vitæ supplicio expiravit in Christo. Reddidit autem Beatissi-

mus

AUCTORES
ANONYMO.

mus Gaudentius martyr et episcopus animam Domino et oves suas commendavit Altissimo. Tunc tyranni milites Martiani fodere foveam, quousque pervenere ad aquam, et Christi martyris corpus cum fustibus et lapidibus projecerunt. Martyrisatus est autem Beatissimus Gaudentius martyr et episcopus apud Ariminensem civitatem sub Martiano consule pridie idus Octobris, regnante vero Domino nostro Jesu Christo...

ANNOTATA.

a Vide Annotata capituli præcedentis ad litteram l.

b Forte usque ad locum confessionis, de quo vide Commentarii prævii § II, num. 19 et 20; refert enim Clementinus lib. II, pag. 148 et sequenti, apud hunc locum non longe a via Flaminia existisse eo tempore crucem grandem marmoream, ad cuius pedem tabula erat lapidea altaris formam habens: hanc ubi vidit Gaudentius, ex equo desiliens humi se prostravit, dictamque crucem devotissime adoravit; positus dein super eandem tabulam, quibus indutus erat, vestibus, assumptisque sacris, nudis pedibus confessionis locum invisit, veluti jam præsciens, eundem suo etiam sanguine dedicandum. Hoc S. Gaudentii exemplum, prout idem Clementinus tradit, successores Ariminenses episcopi diu, imo usque ad annum 1442 imitati fuerunt; nam hoc anno conscriptus est libellus, quem Commentarii prævii § II memoravimus, stationum scilicet seu locorum indulgentiarum, in quo hæc narratur: Secunda statio seu locus indulgentiarum in medio campi seu cœmeterii magni, quod est ante ecclesiam Sancti Laurentii, ubi est quædam crux magna lapidea, et lapis magnus junctus cum ea ad modum altaris, ubi episcopus Ariminensis noviter factus, quando primo venit accipere tenutam, et regimen ejusdem episcopatus, deponit vestimenta sua pariter et sic humiliter et devote intrat in ecclesiam S. Gaudentii singularis patroni dictæ civitatis Arimini, ad adorandum, seu venerandum ipsius corpus sanctissimum, et cætera corpora et reliquias aliorum Sanctorum, quæ sunt in eadem ecclesia. Quibus devote adoratis dignoque honore veneratis; redit ad prædictum locum, ubi ante ingressum ecclesiæ deposuerat vestimentum et calceamenta sua, et ibi induitur et calceatur aliis pannis, et calceamentis novis statui suo decentibus, tradens eidem ecclesiæ S. Gaudentii patroni sui indumenta illa et calceamenta, quæ, ut dictum est, deposuerat, et equum similiter, in quo per viam equitaverat; deinde associatus a majoribus et nobilioribus civitatis intrat civitatem, et vadit ad episcopatum, seu ecclesiam cathedralem, in qua processionaliter recipitur, et honorifice intronittitur, atque in sede sua episcopali, cum "Te Deum Laudamus," etc. solemniter inthronizatur.

c Ab hoc idolo civitatem hanc denominatam vult, teste Clementino, Cæsar Ranuccius dicens, Ariminum Græcum vocabulum esse et Latine sonare Mars maneo; ast rectius nomenclaturam hanc cum Janssonio aliisque passim geographis sumptam dicitur ab Arimino anni nunc Marecchia dicto, qui apud eandem civitatem pulcherrimum portum efficit, ac statim in mare defluit.

d S. Marini Acta illustravit Joannes Veldius die IV Septembris; S. Leonis Joannes Baptista Sollerius die I Augusti.

e Consule, quæ diximus Commentarii prævii § I num. 3 et 4; arbitratur autem Papebrochius in annotatis ad Vitam S. Mercurialis littera f, Taurum præfectum, qui patribus concilii Ariminensis jussu Constantii imperatoris vim intulit, ab eo, qui hic notatur, diversum esse: Illum enim non credimus, inquit, fuisse tam insigniter impium: quam enim potestatem talis habuisset? Imo suspectum est nobis ipsum nomen, ne gratis huc sit tractatum, acceptumque a persona tam nominata et catho-

licis execrata ob impensum Arianis favorem. Nos quidem dubitare vix possumus, quin universa hæc tragædia picturis adumbrata Tauro præfecto et Martiano consuli a S. Mercurialis biographo stolidoque populo afficta fuerit.

f De Sancto Rophilo seu Rufillo egit Guilielmus Cuperus die XVIII Julii.

g S. Geminianus episcopus Mutinensis colitur xxxi Januarii, ubi visum fuit Bollando geminos hujus nominis fuisse; verum, si scriptores Rerum Italicarum tom. II partis II col. 687 et 692 consulamus, unus tantummodo adstruendum videtur.

h Additur in Actis S. Mercurialis: ac digeret, et in secessum emitteret.

i Suppleat eadem: crudelitas se.

k Addit egraphum nostrum: in casibus diversis, quæ ut superflua omisimus, magis circa verba laboraturi, nisi res ipsa universim displiceret: Quis enim credat, ait merito Papebrochius, ad unius, et quidem blasphemii communionem plures simul sacrificasse episcopos? Idque ut non annullarent fidelium Christianorum instituta? Quænam hoc præcipiunt?

l Quæ sequuntur usque ad tunc judex, adjecit anonymus noster picturarum interpreti temeritate, ne dicam mendacis, facile par.

m Hæc denuo usque ad judex vero ab anonymo nostro addita sunt, neque negamus Martiani punitionem, sed hunc non consulem fuisse, sed presbyterum Martianum, consulis consanguineum, Arianos obstinate tuentem, cum Petro de Natalibus aliisque nonnullis verosimilius arbitramur.

n Noverat Anonymus simili mortis genere interisse Arium, unde et idem affinxit Tauro.

o Ridicula hæc magis esse quam credenda, quis non videt? Quare loco superius citato ad litteram n recte hæc notat Papebrochius: Ingenium, inquit, pictoris fuit, per radium, corpus blasphemii penetrantem, exprimere ultricem Dei potentiam; sed popularis stoliditas crudius accipiens, quod pictum videbat, scriptorem nihilo prudentiorem invenisse

D

D

E

E

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

D

D

D

E

E

E

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

F

Nota 25.

A nisse videtur, qui etiam litteris hoc sic mandaret. Cæterum cum nemo antiquiorum, qui questi sunt de violentia illata patribus in Ariminensi conventu, meminerit vindictæ alicujus divinæ contra Taurum præfectum exercitæ, satis clarum est, quæ picta cernebantur, non bene Tauro fuisse afficta. Paulus Bonoli, ut hunc scopulum evadat, ad alium æque dubium se applicat, et Taurum sub Juliano apostata ad gentilismum transiisse suspicatur; adeoque diu post Ariminense concilium acta hæc esse: quæ tam facile negantur, quam assumuntur.

p *Cæsena urbs est episcopalis in eadem Romanodiola provincia ad Sapim fluvium, mœnia alluentem, posita, ac media fere inter Ariminum ad Ortum et Faventiam ad Occasum.*

q *Vide supra litteram b.*

Surge, vade ad Ariminensem civitatem, et narra omnia, quæ cernis, populo civitatis hujus, et dic sibi: Raphael angelus misit me ad vos, ut eatis extra civitatem ad locum, in quo jacet Gaudentius episcopus; nam ipse quasi vivus consistit, ut educatis eum de fovea: erunt mihi oculi et videbo, et plurimos sanabit, vobisque maxima erit salus.

2 Item dic populo civitatis hujus ut omnia, quæ mandamus, nec prætermittat. Tunc Damasus Papa ait: Si enim prætermiserit aliquid, furore Dei peribit. Statim recesserunt; et mulier surgens de itinere sui via cogitare coepit dicens: Quid faciam? Lumen non video: qualiter ibo? Tunc in nomine Domini mei Jesu Christi ambulo, quia credo, quod potens est Dominus directum iter præbere cæcis; et fecit sic. Cum autem egredieretur hospitiolo, sensit quasi arundinem in manu sua, et quasi præviatorem ante se procedentem; cumque pervenisset ad civitatem Ariminensem, juxta angeli præceptum agere coepit. Mox ut sermo iste personuit in civitate, populus juxta visionem mulieris per omnia explevit. Cum autem pervenisset populus ad locum, ubi Beatus Gaudentius stabat erectus, suscipientes eum educere de fovea, cumque eductus fuisset, juxta pronuntiationem angeli, Abortinæ contigit videre, videre coepit, et laudare Deum, totisque visceribus se vomit Domino; et multi infirmi curati sunt in die illa: nam populus, ut corpus Beati Gaudentii mire in marmoreo sarcophago reposuit, et devote dein obtulit subjectionem Domino Deo, cui honor est et imperium sempiternum per infinita sæcula seculorum. Amen.

ÆGRORE ANONYMO.

a *cæca muliere revelatur.*

APPENDIX

De prima corporis inventione.

Auctore eodem.

Sancti corpus post 70 annos

Septuagesimo anno post mortem clarissimi Viri Gaudentii apparuit Raphael archangelus cum Damaso Papa in somnis mulieri nomine Abortina, quæ oculis corporis carebat, quæ Christum colebat et apud Cæsaream a morabatur; et dixerunt ei: Abortina. Quæ respondens cum nimio terrore ait: Qui estis vos? Cui archangelus: Ego sum Raphael medicina Dei; iste senex est Damasus Papa vir Sanctissimus, qui devota intentione Domino famulavit, qui est Alpha et Omega b: ipse est Agios, Orania, Imas, Emmanuel: iste est Damasus, qui Gaudentium Græcorum ex genere docuit, et demum Ariminensem ordinavit episcopum, qui a militibus Martiani interfectus est, et in foveam projectus juxta lacum ad mare non longe a civitate, a porta, quæ solis ortum respicit, cujus egressus flectit quasi ad Meridiem, et cujus supercilium aureis litteris est infixum.

ANNOTATA.

a *Cæsaream hanc Cerviam fuisse interpretatur Petrus de Natalibus. Sed rectius Celestinus, qui stationes ecclesiæ S. Gaudentii descripsit, mulierem hanc Ravennæ moratam fuisse tradit; nam hujus oppidi suburbium, nunc, teste Hieronymo Rubeo, S. Maria in Portico dictum Cæsarea olim appellatum fuit, ut apud Baudrandum videre licet.*

b *Apoc. xxii v. 23. Fabulas fabulis addere ineptissimum compilatorem, ad oculum cuique patet. Consulesis dicta ab initio § II Commentarii prævii.*

A

D

DE SS. SATURNINO, LUPO, AMPODO, MODESTO, LUCIANO.
SIMPLICIO, SATURO, PLACIDO MARTYRIBUS,
IN CAPPADOCIA.

C. B.

Ex Hieronymianis apographis aliisque Fastis sacris.

SECULO
INCERTO.

Martyres in
Cappadocia
passi, quos
Hieronymia-
na apogra-
pha hodie an-
nuntiant,

Octo hic propositos fidei Christianæ athletas Lucense apud Florentinum Hieronymianum apographum, aut, si mavis, ipsemet Hieronymianus hagiologi hujus textus hodie Cappadociam eis pro palaestra assignans sic memorat: In Cappadocia Lupi, Ampodi, Modesti, Luciani, Saturnini, Simplicii, Saturi, Placidis. In horum nominum postremo redundare litteram ultimam, non est, quod moneam. In Corbeiensi, quod apud eundem Florentinum et apud Acherium in Spicilegio exstat, Hieronymiano apographo, non Placidis sed Placidi legitur; verum Apographi hujus librarius seu scriptor duo Lupi et Ampodi nomina plane distincta non pro duobus, sed, verosimilime quod in antiquiori, quod transcribebat, Ms. Hieronymianorum exemplari nec sat concinne exarata essent, nec satis invicem sejuncta, pro uno eodemque vocabulo ultimamque primi litteram I pro R accipiens, e duobus illis Martyribus unicum, nomine Lupranpodum seu potius Luprampodum, effecit; hinc autem factum, ut, quamvis adhuc sex alios, quos post Lupum et Ampodum Lucense jam laudatum in Cappadocia annuntiat, hodie isthac in regione pariter commemorat, non octo tamen, ut hoc, sed septem dumtaxat martyrio ibidem coronatos recensere queat videri.

non septem
tantummodo,

C

2 Ast abs illo in dicto Corbeiensi apographo Lupi et Ampodi nomina perperam conflare in unum, argumento est, quod nullum præterea, in quo id fiat, Hieronymianum seu majus seu contractius apographum invenitur; quodque contra in Richenoviensi, apud nos tomo VI Junii a Sollerio inter contracta Hieronymiana apographa relato, hodie diserte non secus ac in Lucensi majore, Lupi et Ampodi nomina invicem sejuncta, signentur hoc modo: Lupi, Ampodi. Quare, cum in nomina duo, quorum alterum Lupi, alterum Ampodi sit, dividi oporteat, signatum in apographo Corbeiensi Luprampodum nomen, recte enimvero non septem tantummodo, sed octo Martyres hodie in Cappadocia Lucense Hieronymianum apographum annuntiat, eique etiam hac in re ipsomet Corbeiense apographum suffragatur.

sed, quemad-
modum quæ
in medium

3 Plures porro etiam quam octo Martyres hodie in Cappadocia numerandi erunt, si Epternacensi seu Antverpiensi, quod majora inter seu non contracta Hieronymiana apographa computatur, quodque pariter apud Florentinum exstat, apographo

sit standum. Id enim post annuntiatam, quæ ab omnibus aliis Hieronymianis apographis abest, Paulini in Cantia depositionem sic habet: Et alibi Cappadociæ Campaniæ Saturi, Lupi, Ampodi, Modesti, Luciani, Saturnini, Simplicii, Saturi, Placidi, Domni, Lupi: ubi duodecim, si librarius Campaniæ nomen pro nomine martyris acceperit, aut certe, si id non fecerit, undecim saltem recensentur Martyres; ast Epternacense seu Antverpiense Hieronymianum apographum in hodierno, quem suppeditat, Sanctorum laterculo videtur admodum confusum ac perturbatum.

4 Primo enim, postquam Romæ Callistum episcopum annuntiat, mox subjungit: Et depositio Paulini episcopi; ac dein, inter vocem episcopi et voces, quas huic proxime subdit, in Cantia et alibi Cappadociæ Campaniæ adscripta, qua sensus claudi solet, interpunctionis nota, martyres Cappadoces undecim, de quibus modo hic, recenset; ita autem S. Paulini depositionem non in Cantia seu Cantio, ubi facta est, sed Romæ, ut apparet, perperam signat, dubiumque relinquit, martyremne etiam, ac regionem significare velit per Campaniæ nomen, quod, huc forsitan a duodecim mensis hujus die, qua celestes aliquot in Campania memorarat, repetitione intempestiva ac inepta translatum, undecim illis martyribus præmiserit. Secundo Saturos duos, contra ac in aliis omnibus Hieronymianis apographis fit, Luosque item duos Cappadociæ adscribens, ultimum ex his ab annuntiatione, qua Cordubæ cum Aurelio seu potius Aurelia in Corbeiensi et Lucensi Hieronymianis apographis signatur, translationis S. Justi perperam, ut apparet, interposita, quæ ab aliis abest, commemoratone, avellit ac Martyrum Cappadocum classem transfert.

hic adducuntur, sudent,

E

F

5 Quare cum nec Domnus, quem hisce quoque accenset, aliunde sit notus, solum illud Hieronymianum apographum, adeo et jam dictis hodie corruptum, perturbatum ac confusum, scire non potest, ut vel alterum e Saturis, alterumque item e Lupis, in omnibus prorsus aliis Hieronymianis apographis omissos, e martyrum nostrorum Cappadocum numero haud expungendos, vel Campaniæ nomen, quidquid etiam eo significatum quis velit, retinendum opiner; cum autem nihil, quod opinionem hanc a veritate alienam probare sit natum, occurrat, est sane, cur nec plures, nec pauciores, quam

nec plures
nec pauciores,
quam
octo censendi
sunt.

octo

A octo in Lucensi Hieronymiano apographo diserte hodie expressi, Martyres Cappadoces statuuntur.

Duo ex his, Saturninus nempe et Lupus Hispanie a Pseudo-dextro,

6 Duo porro ex his, Saturninus nempe et Lupus, in pluribus etiam apud Sollerium Usuardinis Auctariis aliisque Fastis sacris ac in ipsomet Martyrologio Romano hodierno hodie signantur; verum nusquam in hisce locus, quo passim sunt, reperitur expressus. Hinc factum, ut qui spurium sub Flavii Dextri nomine Chronicon confinxit, in omnes quoscumque potuit Sanctos in Hispaniam trahendi occasionem intentus, duos illos Martyres suo huic scopo aptos inveniens, eosdem ad annum 285 Deobrigæ in Hispania, uti ad hunc diem apud Tamaium in Martyrologio Hispano, ubi et nonnulla pro loci hujus notitia e Bivario Pseudo-dextri commentatore ac patrono, adducuntur, videre fas est, absque ullo probata fidei vadè antiquo collocarit: verum sic modo laudatis Hieronymianis apographis, quæ binos istos Sanctos Cappadociæ adscribit, hacque in re fidem modo apud omnes inveniunt, adversatur, audiendusque adeo non est.

B Romæ vero Ampodum et Modestum alique a Galesinio, ratione, non quam Florentinus

7 Nec tantum Pseudo-dexter huncque secutus Tamaium Saturninum et Lupum, sed et Galesinius Ampodum et Modestum aliosque nostros omnes Martyres Cappadoces, Fortunato etiam Hieronymianis apographis ignoto auctos, neque tamen omnes et singulos nominatim expressos, perperam alibi quam in Cappadocia signat, in Martyrologio suo hodie post Callistum Romæ signatum eosdem ibidem sic annuntians: Romæ præterea Sanctorum Martyrum Ampodii, Modesti, Fortunati, Luciani et aliorum, seu, ut opinor, reliquorum, qui hodie una cum Ampodo, Modesto et Luciano Cappadociæ in jam memoratis Hieronymianis apographis adscribuntur; hosce autem omnes, ac proin Saturninum etiam et Lupum, a Martyrologo illo, cum locum, quo passi essent, nusquam invenisset notatum, Romæ consignatos Florentinus autumat pro more, quo, ut ait, celeberrimo huic fortissimorum fidei Christianæ pugilum campo, ut quo innumeri fere ex his, sanguine pro Christo effuso, certarunt, adscribere ut plurimum consuevit Martyres, quorum palastram ignoravit.

C allegat, sed alia hic assignata ad id impulso,

8 Verum apud Marteneum Novi Anecdotorum Thesauri tom. III vetustissimum, quod ab annis circiter mille scriptum notatur, Martyrologium duoque apud nos tomo VI Junii exstant Hieronymiana apographa contracta, Augustanum videlicet et Labbeanum, a Sollerio vulgata, in quibus, uti et in Gellonensi, quod Acherius in Spicilegio exhibet, quodque ad Hieronymianorum classem reducit, Martyrologio, librarii hodie post S. Callistum Papam martyrem Romæ absque subjecta, qua sensus

claudatur, interpunctionis nota annuntiatum mox Martyres alios, in priori quidem Ampodum, Modestum, Saturum, Lupum, in reliquis vero tres horum primos, omisso præ oscitantia, quæ in Ms., quod transcribent, signabatur, passionis loco, sequentem in modum Romæ Callixti episcopi, Ampidi, Modesti, Saturi, Lupi, vel, suppresso nominum horum ultimo, Romæ Calisti episcopi, Ampoti, Modesti, Saturi commemorant, sicque hosce omnes non secus ac Callixtum Romæ adscribendi ansam præbent. Quid si ergo liber Ms. quem Galesinius pro Ampodo, Modesto ac sociis, a se post S. Callixtum Papam martyrem. Romæ annuntiat, hodie in Annotatis laudat, similis exstiterit vel duobus jam dictis Martyrologiis vel alteri e modo etiam laudatis Hieronymianis apographis, hincque is Martyrologus post Callistum Romæ annuntiatum ibidem præterea Ampodum, Modestum ac socios signarit?

9 Id certe Galesinium ratione hac potius, quam altera, a Florentino assignata, impulsum fecisse, nemo non, qui rem attente expenderit, necum, ni fallor, existimabit. Porro verosimile apparet, modo etiam haud prorsus abstulit factum, ut in Corbeien-si et Lucensi Hieronymianis apographis majoribus hodie Romæ una cum Callisto Papa Saturus, e Martyrum Cappadocum, ut apparet, classe perperam eo translatus et nihilominus mox etiam in hac memoratus, annuntietur. Librarii scilicet, qui duo illa majora Hieronymiana apographa scripserunt, e Ms. antiquiori, quod duobus supra dictis Hieronymianis apographis contractis esset simile quodque adeo una cum Callisto Papa SS. Ampodum, Modestum et Saturum Romæ hodie signaret, id fecerint, cumque tres hosce Sanctos in pluribus Hieronymianis aliis Cappadociæ attribui viderent, regioni huic duos eorumdem primos pariter adscripserint, ultimum nihilominus seu Saturum, ne alioquin Saturos duos, ut perperam Epternacense Hieronymianum apographum facit, in una Cappadocia signarent, S. Callisto Papæ Romæ adjunctum relinquentes. Verum sic equidem veluti Callisti in martyrio socius contra sancti hujus Pontificis Actorum nec non Romani parvi seu veteris fidem, quæ Callistum non cum Saturo, sed cum Privato milite, in Opus nostrum ad xxviii Septembris diem jam il-lato, martyrium subiisse tradunt, perperam obtrudatur. Quare cum Saturus alique septem hic propositi Martyres, quorum martyrii epochæ determinandæ nihil suppetit, Romæ non magis, quam Hispaniæ adscribendi sint, nihil superest, quam ut Cappadociæ, utpote ibidem, ut jam docui, in supra laudatis, quibus omnino est standum, Hieronymianis apographis majoribus signati, attribuantur.

AUCTORE C. B.

perperam adscribuntur.

E

F